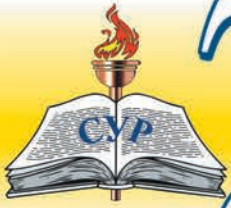

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXX рік видання. № 322, квітень, 2021

Христос воскрес!

Воістину воскрес!

*І чужому навчайтесь,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шевчук

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Корнелій Ірод, Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Михайло Михайлюк,
Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія
Redactia:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Про Осипа Дуду промовмо слово!*
- ❖ **2021 – рік Лесі Українки:**
  - *Нащадки прометея*
  - *«Завжди терновий вінець...»*
(вірш Лесі Українки)
- ❖ *Поема «Чернець», або пісня-дума волі, братерства й молитовності за Україну (II)*
- ❖ *Вагоме поповнення концепції функціонування образно-тематичної системи Біблії в українському письменстві*
- ❖ *Ольга Базалія:*
українська мелодія розчакнутої душі
- ❖ *Молодість Романа Шептицького (1865-1899)*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LXV)*
- ❖ *Ритуал марноти (поезія)*
- ❖ *Іван Арделян – віршар і не тільки (Інтерв'ю)*
- ❖ *Лісоруби (Народна драма)*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Епопея задунайських козаків (Уривок з драми)*
- ❖ *Християнські читання «Гірчичне зерня» (Оповіді про основи християнського віровчення)*
- ❖ *Гуцульські великодні легенди*
- ❖ *Великодні віршики для найменших*

Шановні українці! Шановні румуни!

Щиро бажаю, щоб Світле свято Великодня застало вас здоровими у затишному родинному колі! Свято Воскресіння Господнього, одне з найважливіших свят християнства, яке відзначається в усіх куточках світу, є чудовою нагодою для зближення віруючих із Богом та з іншими людьми, зараз більше, ніж будь-коли.

На жаль, вже другий рік поспіль ми переживаємо складний період. Пандемія, спричинена підступним коронавірусом, може перешкодити нам засвідчити свою віру та відзначити це світле свято з близькими людьми, поважаючи традиції та звичаї, до яких ми звикли.

Але я твердо вірю, що свято Воскресіння Господнього означає набагато більше. Його може відзначити кожна людина у своїй душі за допомогою молитви та постійного діалогу з Господом Богом.

У такі моменти ми можемо продемонструвати істинну віру, піклуючись про себе, про свою сім'ю, про ближніх, дотримуючись християнського вчення і цінностей. І не востаннє, ми мусимо подолати всі щоденні турботи й наповнити свій розум та душу вірою і надією.

І цього року керівництво Союзу українців Румунії буде поруч з українцями Румунії та проведе цілу низку благодійних заходів для нужденних осіб, для шкіл та лікарень у постраждалих районах.

Шреба вірити, що разом, дотримуючись усіх вказівок влади, якщо будемо поводитись відповідально та по-людськи, ми зможемо подолати цей важкий період і повернутися до нормального стану речей, коли матимемо змогу належним чином відсвяткувати такі надзвичайно важливі для християн події в оточенні близьких людей та в єднанні з Господом Богом.

Нехай величне свято Воскресіння нашого Господа Ісуса Христа наповнить ваші серця щирими та світлими почуттями, принесе мир у кожную оселю, здоров'я, родинний затишок та душевний спокій.

Христос воскрес! Воістину воскрес!

*Голова Союзу українців Румунії,
Депутат Микола-Мирослав Петрецький*

Володимир АНТОФІЙЧУК

ПРО ОСИПА ДУДУ ПРОМОВМО СЛОВО!

Хто такий Осип Дуда? Перед цим питанням я один-однісінький стою вже не один рік. Бо розумію, що той, про кого тут мова, був людиною непересічного таланту, мав чіткий план щодо майбутнього свого народу і прагнув будь-що, аж до самопожертви, його реалізувати. Не все від нього залежало, не все й виходило. Однак прикрі невдачі й незаслужені докори не збили його на манівці, не відвернули від омріяного, не вбили тієї ідеї, якій він присвятив усе своє життя.

На сьогодні про нього відомо небагато.

Коли народився? Де навчався? Ці запитання, як і чимало інших, пов'язаних із подробицями його життя, поки що залишаються без відповідей.

Осип Дуда походив із Буковини, виховувався у селянській сім'ї, про що свідчить його допис «Дорогі браття хлібороби!», вміщений у журналі «Самостійна думка» (1932, ч. 21-22). Змалку, як ідеться у вірші «Бабуна» («Українська ластівка», 1933, ч. 3), захоплювався українською історією, що формувало у ньому почуття національної гордості. Літературну діяльність розпочав у середині 1920-х рр. Публікувався в найпрестижніших чернівецьких часописах: спочатку – у «Хліборобській правді», відтак – у газетах «Час» і «Самостійність», журналах «Самостійна думка», «Українська ластівка» та ін.

Знаменита праця «Буковина, її минуле і сучасне», що вийшла в 1956 р. під редакцією Дениса Квітковського, Теофіла Бриндзана та Аркадія Жуковського, згадує ім'я Осипа Дуди серед літературно-громадських працівників Буковини та головних дописувачів газети «Самостійність» і журналу «Самостійна думка»¹.

Під кінець Другої світової війни Осип Дуда вимушено емігрував до Румунії. Там він учителював, обіймав посаду завпеда Русьполянської семирічки Вішевського району Баямарської області, писав вірші та статті, публікував їх у газеті «Новий вік», виступав у місцевому гуртку художньої самодіяльності. Брав активну участь у святкуваннях на честь 100-річчя від дня народження Івана Франка. На одному з вечорів прочитав свою поему «Каменяреві», яку вішевська аудиторія підтримала схвальними оваціями.

¹ Див.: Буковина, її минуле і сучасне / Під ред. Д. Квітковського, Т. Бриндзана та А. Жуковського. Париж – Філадельфія – Дітройт, 1956. С. 569, 654, 657.

З одного приватного листа, адресованого Іванові Непогоді від 8 березня 1969 р., дізнався, що Осип Дуда на той час перебував у місті Арад, а його син Ярослав працював викладачем Сігетської педагогічної школи. На цьому обривається будь-яка інформація про Осипа Дуду. Невідомо, як склалася його доля в останні роки життя, де зараз продовжувачі роду письменника й педагога, як вони бережуть пам'ять про свого батька, діда, прадіда...

Я неодноразово звертався до активістів СУР, письменників і журналістів з проханням залучити різні джерела, зосібна й архівні, щоби більше дізнатися про їхнього односельця Осипа Дуду та його родину. Однак ніхто нічим так і не зарадив. Може, ця публікація приверне увагу небайдужих людей, котрі бодай щось знають про Осипа Дуду і поділяться своєю інформацією із читачами «Нашого голосу». Це, з одного боку, докладніше окреслило б його біографію, а з іншого, – допомогло б відновити пам'ять про того, хто свій талант, освітньо-професійні якості та громадянську позицію віддав заради нас, сьогодні суцільних.

Осип Дуда – один із найактивніших учасників українського літературного процесу на Буковині міжвоєнного часу. Його творчий дебют був більше, ніж вдалий і обнадійливий. Разом із такими знаменитими майстрами слова і вченими-філологами, як Олександр Олесь, Уляна Кравченко, Катря Гриневичева, Олекса Стефанович, Степан Смаль-Стоцький, Микита Шаповал, Василь Сімович та ін. він опублікував два своїх твори у книзі «Ольга Кобилянська. Альманах у пам'ятку її сороклітньої письменницької діяльності (1887 – 1927)» (Чернівці, 1928). Перший з них («Горючий корч») побудований на основі біблійної оповіді про Мойсея із прозорим натяком на аналогію: визволення єврейського народу – визволення українського народу. Другий твір («Цвітка»), що побудований у формі алегорії, звернений безпосередньо до ювілярки та її мистецтва слова: «У горах, серед лісової природи, розвивалася цвітка... І була вона незнаной та дивної краси...»².

Головна тема у міжвоєнній творчості Осипа Дуди – Україна, її минуле, сучасне та історична перспектива.

² Ольга Кобилянська. Альманах у пам'ятку її сороклітньої письменницької діяльності (1887 – 1927). Чернівці, 1928. С. 19.

Лірична поема «Слідами часу» (1933), що вийшла окремою книжкою, – найпомітніша в цьому ряду. Її зміст навіяний сумними реаліями української історії. Тут діють як легендарні, так і реальні персонажі, кожен з яких уособлює певні проблеми, пов'язані з історичним поступом України. Так, образ Марка Проклятого підкреслює тривалі політичні блукання українців, їхню нерішучість і невизначеність у виборі державницьких орієнтирів. Звернення до постаті Богдана Хмельницького розкриває образ необачного і недалекогоглядного політика, дії якого призвели до поневолення України «московинами» – «хрещеними монголами-росіянами», «катами, що скували нові кайдани», запровадивши кріпаччину, Сибір і Соловки. Та все ж поет попри сумні реалії свого часу не втрачає оптимізму щодо історичної перспективи України:

Велику пісню чую
Обнови і життя:
Соборна Україна
Вільна, Сильна і Свята!³

На думку Осипа Дуди, українцям важливо забезпечити єдність поколінь, зберегти ті політичні прагнення і культурно-звичаєві традиції, що вироблялися протягом багатьох століть і за якими ідентифікується народ. Багато уваги звертав він на виховання в дитині свободолюбних рис. У текст вірша «Материнські ночі» майстерно вкраплено чудову колискову, яку матір, натруджена щоденними побутовими клопотами, співає своєму маленькому синочкові:

Ой, люлінко мале –
Моєї крові кров,
Спи, сни рожеві сни:
Про щастя, про любов.

Сни волю золоту,
Сни сонце – ясні дні,
Сни свобідний народ
В Батьківщині вільній...⁴

Як мудрий педагог-наставник, Осип Дуда готував українську дитину до різних випробувань долі, закликав її сталити свій розум, кріпити душу, розвиватися фізично, жити «ідеалом борні та побіди», бути «справжнім козачим онуком», бо життя – це постійна «борня»⁵.

Своїми поезіями Осип Дуда прививав дітям любов до рідної природи, звертав їхні погляди на чарівність докільля за будь-якої пори року, як, приміром у вірші «Зима»:

Дідуган-мороз малює
Зимні білі квіти.
Снігом білить гори-доли
Та замерзлі віти...

Колихаються смереки
На стрімкім узбоччі
І сумують за весною
В білі дні та ночі.⁶

Осип Дуда, судячи з написаного ним, був справжнім педагогом, який володів багатим арсеналом різних способів виховання в учневі найкращих людських якостей. Навчити дитину любити свою рідну мову і послуговатися нею – одне з надважливих завдань учителя. В одній зі своїх статей він відзначав: «Живе слово рідної мови – це великий скарб. Його треба берегти, шанувати і дорожити ним. Так буває у всіх культурних народів. Газети, журнали, книжки несуть живе слово рідної мови в найвіддаленіші куточки країни. Вони становлять духовну поживу людини, зв'язують її з прогресом культури всіх народів

нашої планети»⁷.

Таким, на перший погляд, уявляється мені Осип Дуда – письменник, педагог, громадянин. Наше завдання – подбати, щоб написане ним дійшло до теперішніх поколінь. Воно варте уваги, позаяк допомагатиме нам не лише в пізнанні історії власного народу, а й надійно служитиме у наших повсякденних справах. Промовмо слово про Осипа Дуду і за це нам воздасться сторицею.

³ Дуда О. Слідами часу. Чернівці: Меркур, 1933. С. 29.

⁴ Дуда О. Материнські ночі. *Самостійна думка української матери*. 1931. Ч. 1. С. 4.

⁵ Див.: Дуда О. Будися, дитино. *Українська ластівка*. 1935. Ч. 10. Жовтень. С. 7 – 8.

⁶ Дуда О. Зима. *Українська ластівка*. 1936. Ч. 2. Лютий. С. 3.

⁷ Дуда О. Шануймо рідне слово. *Новий вік*. 1956. 16 жовтня. С. 2.

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Магдаліна ЛАСЛО-КУЦЮК

Нащадки Прометея

Прометей – один з улюблених героїв Лесі Українки. В її творах він уособлює нескореність, але й багатостраждальне життя, тобто особливості її власної долі. Саме тому постать Прометея має в її творах емблематичний характер.

Найчастіше цитовані рядки, де ця постать згадується, це слова раба Неофіта. Розчарувавшись у лицемірній проповіді єпископа, котрий запевняв людей, які приєдналися до християнської громади й ще ховались у катакомбах, ніби сам Бог узаконив рабство, він вирішує покинути її й приєднатись до повсталих рабів з табору над Тібром. При цьому Неофіт каже:

«За жодного не хочу помирать:
Ні за царя в незнаному Едемі,
Ні за тиранів на горі Олімпі,
Нікому з них не буду я рабом,
Доволі з мене рабства на сім світі!
Я честь віддам титану Прометею,
Що не творив своїх людей рабами,
Що просвітив не словом, а вогнем,
Боровся не в покорі, а завзято,
І мучився не три дні, а без ліку,
Та не назвав свого тирана батьком,
А деспотом несвітнім і прокляв,
Віщуючи усім богам погибель».

Звичайно, можна подумати, що слова персонажа з драматичної поеми «В катакомбах» сказані в стані гніву. Але з листа Лесі Українки до Агатангела Кримського (27 січня 1906) випливає, що це і позиція самої поетеси, яка, вивчаючи «Дії апостолів», послання апостола Павла та фрагменти первісної галілейської пропаганди, дійшла висновку, що дух «вузькосердого політичного квієтизму» був характерним для християнства від самих його початків, зрозумівши необґрунтованість позиції Льва Толстого, який вважав сучасне йому християнство викривленням його первісних засад. Із цієї причини різко протиставлені одне одному в даному тексті Христос і Прометей. Для протиставлення між християнством і «прометеїзмом» Леся Українка мала також й іншу опору – творчість Гете і Шеллі. І

вони ставили Прометея вище християнської релігії, принаймні у творах «Прометей» та «Прометей розкутий», оскільки, на їх думку, ця релігія іменем Бога освячує тиранію. Щоправда, у творі Гете християнство не назване. Але Прометей, який створив людей за своєю подобою, ставить своє палаюче серце вище всіх можливих богів. Тому задуманий у дусі романтичного титанізму цей ранній твір Гете передвіщає не тільки пізніший розвиток романтичної поезії, але й тенденцію соціалістів прославляти всемогутність людського розуму й людської волі. Його вплив на драматичну поему «В катакомбах», написану 1906 року, помічається хоча б у тому, що Прометея тут названо творцем людей, чого в античній трагедії Есхіла «Прометей прикутий» немає. В ній лише сказано, що титан пожалів людей за їх жалюгідне існування і навчив приручати тварин, письма, математики, астрономії, мореплавства, медицини та, звичайно, викрав для них із неба вогонь. До речі, твір Есхіла дійшов до нас у переробці кінця V століття до н. е., збереглась тільки перша частина трилогії. Тому не знаємо, чи загалом богобоязливий Есхіл не думав трохи інакше, тим більше, що трилогія завершується, як відомо, примиренням Прометея із Зевсом і кінцем страждань героя. Отже, наше розуміння Прометея у великій мірі звужене впливом бунтарського духу романтизму, який вплинув, до речі, і на висвітлення цієї постаті у вступних рядках до поеми «Кавказ» Т. Шевченка.

Та якби інтерпретація образу Прометея у Лесі Українки зводилась до його згадування у драматичній поемі «В катакомбах», то можна б лише констатувати її залежність від романтичної традиції. Але воно не так. Відомо ж, що письменниця була жінка не тільки буйної фантазії, а й блискучого розуму, намагаючись висвітлювати кожне питання під різними кутами зору, виявляти всі його грані. Отож в її творах знаходимо різні підходи до постаті Прометея (постать емблематична), які проливають світло й на її творчу особистість.

У зв'язку із цим варто звернути увагу на утверджене нею поняття «нащадки Прометея». Ними Леся Українка називає у вірші «Фіат нокс!» (1896) борців проти самодержавства, вважаючи його в

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

традиційному для епохи дусі «темним царством». Тому й латинський заголовок вірша вона перекладає «Хай буде тьма!». З волі «земного бога», тобто царя, в Росії запанувала тьма, подібна до хаосу, який існував до початку світу. Не бог кидає гасло «хай буде світло», а борці за волю, яких самодержавство потім ув'язнює. Вона пише:

«О, не один нащадок Прометея
Блискучу іскру з неба здобував
І безліч рук до неї простягались,
Мов до зорі, що вказує дорогу.
І розсипалась та велика іскра
На іскорки малі, незначні,
І кожний іскорку ховав неначе скарб
У попелі холодному».

Тут легенду про Прометея, який украв небесний вогонь, співставлено з образом «божого іскри». Цей образ уперше з'явився у знаменитому «Гімні радості» Шіллера. Він починається рядками про те, що люди стають братами, коли божа іскра радості розпустить над ними крила. Отже, під виглядом «блискучої іскри» з неба прийшов ідеал свободи, щоб просвітити тьму панування тиранії. У своєму вірші Леся Українка називає нащадків Прометея братами й картає тих, хто ще залишився на волі, за боязкість.

Письменники чомусь не звернули увагу на ще один символічний рівень образу Прометея у трагедії Есхіла, який дозволяє називати поетів його нащадками:

«Я подарував розуму людям, які спочатку
Ходили без розуму, як звірі.
На початку, коли бачили, то бачили помилково,
І чуючи, не чули, і товпились, як привиди,
І бентежна казка їхнього життя плуталась
У сновидіннях».

Очевидно, Есхіл мав на увазі, що на початку людство перебувало у такому дивному стані. А результатом подарунку Прометея, що зумовив розвиток, було те, що люди навчилися тлумачити свої сновидіння та розуміти їх як знаки від богів про майбутнє, тобто через сни розуміти сенс свого життя. Сам Прометей виступає у трагедії як персонаж, який знає все, що станеться з ним і навіть із Зевсом.

Письменники пізніших епох обминули увагою цей аспект постаті Прометея, оскільки в новітній Європі майже зовсім зникло розуміння сновидінь і пророцтв, яке було типовим для греків. А греки вважали пророками, небезпідставно, і своїх поетів. Адже мова сновидінь і мова поетів у однаковій мірі символічні. Розуміючи поезію, навчаємось певним чином розгадувати й тайни своїх сновидінь.

У рукописному варіанті свого твору «Завжди терновий вінець» (1900 р.) Леся Українка доходить своєрідного висновку, що талановиті, справжні поети є «нащадками Прометея». Щоправда, не відштовхуючись від трагедії Есхіла, а розвиваючи асоціативний зв'язок між образом украденого Прометеєм небесного вогню і виразом «божа іскра», який, як випливає з однойменного вірша, на той час вже набув значення «поетичного дару». На відміну від опублікованого, цей варіант написаний ритмізованою прозою. Оскільки у вірші йдеться про путь Христа на Голгофу, то і в прозовому творі виступає образ Христа і цілком паралельний до нього образ Прометея, точніше, згадка про «крик Прометея» :

«Крик Прометея лунає безліч віків скрізь по світі,
він заглушає собою потужні громи олімпійські.
Тисячі тронів упало і людських і божих, але Титанова круча
стоїть, наче вічна твердиня духа того, що немов ураган,
без упину іскорку, захоплену з неба, в могутній вогонь
роздирає».

(Продовження на 8 с.)

Дереворит В. Василенка «Покайся, нечестивий!».

За драмою Лесі Українки «В катакомбах»

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Нащадки Прометея

(Продовження з 7 с.)

Краще бринять від того урагану пошарпані струни, ніж у майстерних руках срібнострунні злотистії арфи, зграино й добірно настроєні до дифіраμβів облесних. Так було завжди і так воно буде довіку, поки житимуть люди і поки бринітимуть струни».

Тут тема бунтарства Прометея непомітно переходить у програму ангажованої поезії. Але поетеса застерігає від спрощеного її розуміння. Прометейський дух – не просто воля до написання бунтарських творів; це горіння людини, наділеної «божою іскрою», воно не може йти в парі з дилетантством, служінням мистецтва заради зиску:

«Тільки ж той крик Прометея на струнах удати здолають руки того, хто у серці іскру небесну ховає, рід свій веде з Прометея і предківський спадок шанує, тямлячи іншу красу, ніж ту, що на ярмарку завжди руки до бубна призводить, а ноги до скоків безладних.

Той Прометея нащадок, дотепний до струн найдорожчих, руки до крові скалічить об струни незграйні воліві, серця риданням домовить тих струн недовомлені жалі, – знаючи добре ціну і музиці й музикам, і струнам, щирого злота пісень не продасть за злотистую арфу».

Так завершується цей прозовий текст. Але Леся Українка воліла опублікувати віршований варіант, написаний того ж дня, бо він коротший та яскравіший, проте в ньому відсутні саме посилання на Прометея та його нащадків, які особливо важливі для розуміння ставлення авторки до поезії, процесу власної творчості. Адже відомо, що саме семантичний рівень слів лежить в основі символів та алегорій, в яких максимально використані всі можливі прямі й переносні значення слів, словосполучень.

Таким постає в цьому тексті образ іскри, що роздмухується ураганом. Це ураган пристрасті, непомітний перехід від прямого значення вкраденого

Прометеем вогню для практичних потреб людей до «божої іскри» справжнього таланту; протиставлення тронів, які валяться, і кавказької гори, до якої був прикутий Прометей, але яка стоїть непохитно, як «твердиня духу». Зв'язок з первісною легендою тут досить віддалений, бо ж відомо, що за нею круча, на якій був прикутий Прометей, провалилася. Та Леся Українка творить символічні асоціації, а не відтворює історію літератури. І так, суто способом асоціацій ідей поетеса доходить до положення, що Прометей – предок поетів, хоча до цього можна бу-

ло дійти, як сказано вище, і методом герменевтичного аналізу творів Есхіла. Але шлях тут не має значення. Головне, що цей висновок цілком погоджується із внутрішньою логікою самого міфу.

І нарешті, численні згадки Лесі Українки про Прометея та його нащадків дозволяють твердити, що, незважаючи на опертя на західноєвропейську традицію, в її ставленні немає того почуття зверхності й зухвалості, тієї надмірної оцінки людини, яку помічаємо, наприклад, у Гете; це скоріше розуміння того, що люди, аби бути подібними до Прометея, повинні віддавати себе до останку служінню ближнім, каратися і страждати, як він. Це стосується у першу чергу поетів і митців, служителів небесного вогню. Такий був завіт Лесі

Українки, і вона неодноразово, писала про це, найкраще в одному любовному вірші, який датується 1896 роком:

«Як я умру, на світі запалає
Покинутий вогонь моїх пісень
І стримуваний пломінь засіяє
Вночі запалений, горітиме удень».

Це, фактично, вірш «Фіат нокс!», перенесений у реєстр її інтимних почуттів.

Дереворит В. Василенка «Вільний дух розкутого ума...»

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Леся Українка

«Завжди терновий вінець...»^{*}

Завжди терновий вінець
буде кращим, ніж царська корона,
завжди величніша путь
на Голгофу, ніж хід триумфальний;
так з передвіку було
і так воно буде довіку,
поки житимуть люди
і поки ростимуть терни.
Але стане вінцем
лиш тоді плетениця тернова,
коли вільна душею людина
по волі квітчається терном,
гордо й одважно скидаючи
з себе квітчасті покраси,
тямлячи вищу красу,
ніж ту, що кричить на майданах:
«Гей, люди добрі, ходіть,
я кожному в руки даюся!»
Путь на Голгофу велична
тоді, коли знає людина,
на що й куди вона йде,
не прагнучи інших триумфів,
знаючи вищу величність,
ніж ту, що з престолу гукає:
«Я з ласки божої цар,
бо, гляньте, сиджу на престолі!»
Хто ж без одваги й без волі
дає себе тернові раниць, –
сили не маючи досить,
аби від тернів боронитись, –
боже, пожальсь тії крові,
що марну колючку напоїть,
ліпше б вона на обличчі
краскою втіхи заграла,
очі комусь звеселяючи
серед безжурного свята.
Крик Прометея лунає
безліч віків скрізь по світі,
він заглушає собою
потужні громи олімпійські.
Тисячі тронів упало
і людських, і божих,
але Титанова круча стоїть,
наче вічна твердиня духа
того, що, немов ураган,

без упину іскорку,
вхоплена з неба,
в могутній вогонь роздимає.
Краще бринять від того
урагану пошарпані струни,
ніж у майстерних руках
срібнострунні злотистії арфи,
зграино й добірно настроєні
до дифіраблів облесних.
Так було завжди
і так воно буде довіку,
поки житимуть люди
і поки бринітимуть струни.
Тільки ж той крик Прометея
на струнах удати здолають
руки того, хто у серці
іскру небесну ховає,
рід свій веде з Прометея
і предківський спадок шанує,
тямлячи іншу красу,
ніж ту, що на ярмарку завжди
руки до бубна призводить,
а ноги до скоків безладних.
Той Прометея нащадок,
дотепний до струн найдорожчих,
руки до крові скалічить
об струни незграйні волонь,
серця риданням домовить
тих струн недовомлені жалі, –
знаючи добре ціну і музиці,
й музикам, і струнам,
щирого злота пісень
не продасть за злотистую арфу.
[30.11.1900]

* Текст рукопису поезії «Завжди терновий вінець...» значно відрізняється від тексту в збірці «Відгуки», де поезія була вперше надрукована в 1902 р.

Подається за виданням: Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт. – К. : Наукова думка, 1975 р., т. 1, с. 388.

Автограф – Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ, ф. 2, № 649.

Джерело: <https://www.l-ukrainka.name/uk/>

Іван КІДЕЩУК

ПОЕМА «ЧЕРНЕЦЬ», АБО ПІСНЯ-ДУМА ВОЛІ, БРАТЕРСТВА Й МОЛИТОВНОСТІ ЗА УКРАЇНУ (II)

Народ настільки любив «батька козаків» Семена Палія, що після його смерті створив легенди, обдарувавши на старість свого борця за волю чернецою долею в монастирі Межигірського Спаса, щоб вірно молитися Богу за кращу долю своїх земляків та занапащеної, «безталанної України», як молився за неї і сам Тарас Шевченко. Тому геніальний поет взяв легенду в історико-композиційну основу та з тією ж любов'ю присвятив пам'яті народного героя поему «Чернець», щоб майбутні покоління вшанували славного героя за його волелюбні жертви в ім'я України, якій віддав своє життя, але не встиг сповнити свої мрії про визволення батьківщини з-під чужого ганебного гніту, коли, після Андрусівської угоди його рідний край пошматували: Правобережжя належало полякам і туркам, а Лівобережжя – Московщині та кримським татарам. Ця гірка спадщина залишилася після смерті Семена Палія, козацькі права були строго обмежені з метою знищити єдину волелюбну силу, якої боялися гнобителі, що породило в народі ідею присудити посмертно героєві долю ченця, щоб мрія-надія волі, єдності й рівності на Україні не згасала ніколи, а жила постійно у свідомості народу.

Перша частина поеми відкривається грандіозним святом волі киян та козацтва на чолі з народним героєм при вступі старого козака у молитовний світ монастиря, у якому й справді колишній лицар знайшов вічний спокій. Цікаво, що дане ритуальне свято, як зазначає Л. Іваннікова («Ритуал прощання зі світом на Запоріжжі та поема Тараса Шевченка *Чернець*», ж. «Слово і Час», № 11, 2013,), відбувалося при вступі під присягою в ряди запорожців козака, готового жертвувати своїм життям у боротьбі за волю батьківщини. Паралельно поет прослідковує поведінку свого героя у стінах келії та монастиря. Так, старий чернець Межигірського Спаса спочатку проходить по келії, роздумуючи про світські нерозв'язані питання, які не дають йому спокою: «Іде чернець у Вишгород/ На Київ дивитись./ Та посидить на пригорі./ Та хоч пожуритись./ Іде чернець Дзвонкову/ У яр воду пити/ Та згадує, як то тяжко/ Було жити в світі. Іде чернець у келію/ Меж стіни німії/ Та згадує літа свої./ Літа молодії». Але спогади колишньої величі молодих літ ніяк не дають йому спокою: «Бере письмо

святе в руки./ Голосно читає.../ А думкою чернець старий/ Далеко літає».

Проведенням паралелі між першою та другою частинами поеми поет підкреслює національну драму українського народу, чітко визначаючи, що й життя ченців у монастирі часто носило печать світського глибокого неспокою через долю народу, через беззаконня, які чинили такі сусідні християнські народи разом з турками й татарами. Так, у спогадах ченця раптом зринає грізна картина його ув'язнення своїм же корінним гетьманом Мазепою, який влаштував для нього в Бердичеві дружній банкет: «І тихнуть Божії слова/ І в келії, неначе в Січі./ Братерство славне ожива./ А сивий гетьман, мов сова./ Ченцеві зазирає в вічі./ Музика, танці і Бердичів./ Кайдани брязкають... Москва./ Бори, сніги і Єнісей.../ І покотились із очей/ На ряску сльози...». В очах Шевченка та його героя ченця «сивий гетьман, мов сова» – зрадник Мазепа, тоді ще промосковський гетьман, а його негативне ототожнення із совою передбачає, певне, майбутню долю смерті, яка чекала на «славного» героя (див. вірш Шевченка «Швачка», де поет вважає його «славним»), приготувану його другом та Петром I, що після «музики і танців» закули його в кайдани та заслали у Сибір, за Єнісей, щоб згинув там на каторзі. Старий чернець ллє «На ряску сльози...», певний в тому, що через його власні довір'я та необачність буде спокутувати тяжку втрату сповнення народних і своїх ідеалів волі й кращої долі: «...Бий поклони! / І плоть старечу усмирай./ Святе писаніє читай./ Читай, читай та слухай дзвона./ А серцеві не потурай./ Воно тебе в Сибір водило./ Воно тебе весь вік дурило./ Приспи ж його і занехай/ Свою Борзну і Фастовщину./ Загине все, ти сам загинеш./ І не згадають, щоб ти знав... »

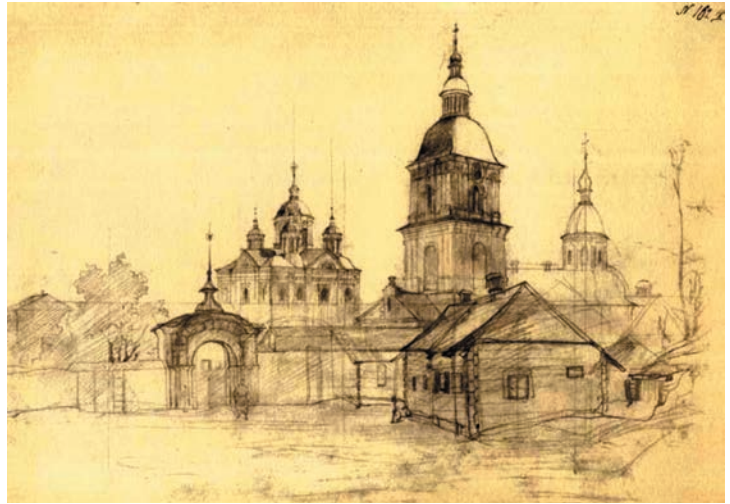
Пробуджена свідомість грішного ченця мов відчуває обвинувачення свого козацького січового братства через його легковажність і тяжку втрату всіх героїчних здобутків для народу, через неправий послух свого серця, що постійно дурило його поки не завело в Сибір. В монастирі, старого ченця охоплює драма немочі й самозвинувачення, а єдиний вихід молільник шукає в собі смиренністю і покірністю перед Господом, поклонами та молитвами, до яких зве власна совість: «...Бий поклони! / І плоть старечу усмирай», «А серцеві не потурай», бо воно веде

людину до згубу і «Загине все, ти сам загинеш/ І не згадають, щоб ти знав...». Тільки каяття перед Богом та праведність виручають людину, а воля народу, за яку він боровся, потребувала ждати, певне, ще довгий час, і саме цю провину перед Господом, народом і рідним краєм чернець не міг знести, тому в глибокому розпачі від усвідомлення того, що життя протрачене марно і промайнуло, мов і не було, промовляє: «Для чого я на світ родився./ Свою Україну любив?».

Це звернення героя у святій келії є прямим виразом самовизначення людини, що впадає в безнадію, через прикру дійсність, через даремність прожитого життя, бо жаль охоплює навіть і старого ченця, що в монастирі завдяки молитвам і поклонам, може, колись знайде той рятівний вихід і духовний спокій. Запримічаєм, що психологічна драма ченця сягає апогею, а лікувати її, на думку Шевченка, можна тільки каяттям і богослужінням в монастирі.

Поема «Чернець» розкриває комплексність характеру народного героя, який, певне, вступив у ряди козацької Січі на Запоріжжі з тією ж гордістю і козацькою мужністю, як і покидає її навіки при переступі в чернече життя, бо в козацтво не раз вступали юнаки поруч з батьками, чи дідусями, або названими батьками. Козаки не раз ростили безбатченків, сиріт, сім'ї яких гинули невинними від рук диких загарбників, і виховували їх справжніми лицарями легендарних подій, які зростали в боях за волю своїх земляків, як дізнаємось із шевченківських історичних поем прославлення національної боротьби українського народу за волю й незалежність. Такі діти родилися на світ в любові до свого роду/народу, батьківщини й з юнацьких літ уміли мужньо боротися та жертвувати навіть життям за волю і краще життя обездоленого народу.

У молодості був легендарним борцем за волю України, за що на старості заслужив на Січі побратимське рідкісне звертання «батько козаків», але втратив надію на звільнення батьківщини, і запропастивши все, потрапив у неволю, – ця думка породила в душі ченця нестерпний біль і спричинила жаль за своїм життям і своєю любов'ю до України, якими не вдалося йому доказати свою клятву відданості перед Богом, народом і рідною землею, ані зберегти козацьку честь відданих лицарів легендарної мужності: Гамалії, Івана Підкови, Тараса Трясила (героїв однойменних поем), Степана (з поеми «Сліпий», або «Невольник»), Максима, Яреми та Гонти («Гайдамаки») тощо, перед якими страхались всі гнобителі України.

Т. Шевченко. Києво-Межигірський монастир.
Папір, олівець. Червень 1843 р.

Життя старого ченця в Межигірському монастирі потребувало терпіти глибокий неспокій нескінчених докорів, від яких не можна лікуватись нічим іншим як тільки каяттям перед Господом до кінця свого земного існування. Коли ж почув дзвін, устав, одягнуся, «взяв патерицю./ Перехрестився, чотки взяв.../ І за Україну молитись/ Старий чернець пошкандибав».

Монастир був єдиним місцем на землі, щоб зі смиренністю, в покорі чинити незгасні молитви до Бога за власну прощу та прощу своїх убогих земляків, що голосом і душею свого ченця благають волі Господньої, як спраглий олень водиці:

«Як лань прагне до водних потоків,
так душа моя прагне до Тебе, Боже».

Псалми (42:2)

Цікаво, що глибоковіруючий Тарас Шевченко для поеми «Чернець» обрав трагічний факт із життя Семена Палія, славного героя-патріота, що пожертвував своє життя для батьківщини, без того, щоб сягнути своєї цілі – визволення України, – але через зраду гетьмана-побратима, що брутально закинув його в неволю, за що він ніколи не докоряв йому, вирішив закінчити своє життя в монастирі й шукати духовну перспективу для свого народу, як зображує геніальний поет України, що, на жаль, у свій час, через півтора століття, пережив подібну драму десятирічної каторги, закинтий царським режимом Росії в пустелі Азії, і помирає через два роки після звільнення.

Іван Франко вважав поему «Чернець» одним із найкращих поетичних творів, маючи на увазі, зокрема, і її психологічне навантаження, а Максим Рильський підкреслював, що поемою «Чернець» Тарас Шевченко вкладає в скарбницю української літератури «одну з найкращих своїх думок і одне з найкращих своїх почуттів» до Бога, свого народу та рідної України.

Іван РЕБОШАПКА

Вагоме поповнення концепції функціонування образно-тематичної системи Біблії в українському письменстві

Професор люблінського університету імені Марії Кюрі-Склядовської Ігор Набитович підсумовує, що своїми працями *Євангельські мотиви в українській літературі кінця XIX – XX ст.* (1999), *Проблеми поетики традиційних сюжетів та образів у літературі* (1997), *Проблеми традиції та новаторства у світовій літературі* (1998), *Образ Іуди Іскаріота в українській літературі* (1999), *Образ Понтія Пілата в українській літературі: онтологічні, поведінкові та аксіологічні домінанти* (1999), *Євангельські образи в українській літературі XX століття: Монографія* (2000), понад кількома десятками статей на тему зв'язку Біблії з художньою літературою і тематично співвідносними підручниками та навчальними посібниками, професор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Володимир Антофійчук «створив особливу цілісну як теоретико-літературознавчу, так і історико-літературознавчу концепцію функціонування та трансформації тематично-образної системи Біблії в українському письменстві, заклав основи для ширшого поля нових досліджень у цій галузі».

Вагомо-виразним поповненням цієї системи є торічна праця професора Володимира Антофійчука зі сугеруючою поетичною назвою – *На арфі Господній...: Біблійний інтертекст у поезії Дмитра Загула*. Відкрита лекція в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича 5 червня 2020 р. (Чернівці, «Букрек», 2020). Дана праця почергово друкувалася у бухарестському журналі українських письменників Румунії «Наш голос» (№№ 314-318) у 2020 році.

Будучи замислена як *Відкрита лекція*, праця, попри толкову розробку обраної теми, виявляє і пропедевтичний хист зразкового професора, який до тексту *Лекції* додав як наочний матеріал сприйнятну поетичну основу розмислів – показову добірку ліричних творів Дмитра Загула, а під час *Лекції*, зверненнями, перш за все, до слухачів-студентів (на *Лекції*, правдоподібно, могли бути й інші особи, тому ж вона і має статус *відкритої*) представив [у 1-му розділі *Стан і перспективи дослідження проблеми «Біблія і творчість Дмитра Загула»*] ряд аспектів, органічно пов'язаних з темою праці. Перший з них як

належний пропедевтичний *вступ* – це представлення недостатнього сьогоднішнього ознайомлення із Дмитром Загулом, самобутнім українським поетом-символістом, творчість якого дійшла до читача лише фрагментарно, а літературознавчі визначення (у навчальних підручниках та посібниках, призначених для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів) його як першорядного символіста «не позбавлені окремих недоліків і прорахунків, які не можна оминати увагою», отож автор почергово наводить корективи, уточнюючи одночасно й інформації про складний життєвий і творчий шлях Загула. Важливим для студентів-філологів, але далеко не тільки їм, а й українському літературознавству взагалі, є визначення Володимиром Антофійчуком важливості теоретико-методологічного з'ясування складної художньої своєрідності поезії Дмитра Загула, аналіз якої, акцентує Антофійчук, «провокує на дискусію» про «відхід Дмитра Загула від романтичної поетики й поворот до символістського дискурсу», оскільки творчість Дмитра Загула, як уважає Зоряна Рибчинська, – це «шукання на грані». В окресленні символістського статусу Дмитра Загула професор Антофійчук виходить із спостережень самого ж Загула-літературознавця, який у 1910-х роках уважав, що «символізм із його естетизацією краси, вишуканістю і милозвучністю (...) уже несвоєчасний», а «надбання символістів 1910-х років не стали органічною складовою нової радянської літератури». Як теоретик символізму Дмитро Загул у своїй статті 1918 року «Шукання» наполягав на тому, що «мистець мусить творити красу» (...), «мусить вибирати таку форму, такі слова й образи, які б (...) найкраще відбивали настрої душі», засобом здійснення чого Загул вважав символізм, бо «в мові бракує таких слів, які б найдокладніше характеризували чи дефінували глибоко-інтимні почування людини», через що поет повинен перебувати у постійних художніх пошуках, він «мусить комбінувати» слова природної мови так, щоб кожна нова комбінація слів відбила б певний порух душі, певний її хвилиний настрій, що спроможний здійснювати символізм, який, підсумовує Загул, «вводить [у поезію – *І.Р.*] нові настрої

і відповідно їм нові символи». Своєю ж поетичною творчістю (1910-х – початку 1920-х років), підсумовує професор Антофійчук, Дмитро Загул «органічно [вписується] в українську символістську поезію другої хвилі», до якої належали П. Тичина, М. Рильський, Я. Савченко, О. Слісаренко та ін.

Аналіз поетичної творчості Дмитра Загула на *Відкритій лекції* проводиться у наступних її розділах. У 2-му розділі *Біблійний текст у романтичній поезії Дмитра Загула. Поема «Над Йорданом»*. Збірка «З зелених гір» передумовою осягнення її теми є Біблія як чинник творчого натхнення, джерело мотивів, образів, символіки, ремінісценцій, алюзій і «тонкі релігійні переживання» поета, бо «кожен використаний (...) образ, сюжет чи мотив Старого й Нового заповітів проходили через серце й душу віруючого мистця, робили його поетичний твір надзвичайно емоційним і вражаючим за змістом».

У ранній творчості Дмитра Загула, відзначає Володимир Антофійчук, наявний відгомін сприйняття Біблії російським символістом Костянтином Бальмонтом, відчувається наслідування «Молодої Музи», наявний «змістовний і досить широкий і багатоплановий діапазон трансформації [детально представлені автором] «євангельської оповіді про Івана Хрестителя» у поемі «Над Йорданом». Прикметними для даної поеми вважає Антофійчук «якісно нові сюжетні знахідки та інтерпретації євангельської першооснови», наприклад, своєрідна функція символів образу Ісуса Христа, дії якого у Загула перегукуються навіть і тотожними називними словесними синтагмами Шевченка чи інших поетів: у Загула символ Ісуса Христа – це сонце, яке *будить люд з мертвого сну*, що є співзвучним із Шевченковим *пробуджуванням своїх сучасників зі сну*, з перейнятим від Шевченка болгарським поетом Любеном Каравеловим спонуканням свого народу *Кукурікни, мой ти петлю, / да разбуди заспалият – / Събуди ти бългати*, співзвучним із віршем-спонуканням у романтичному дусі румунського поета Андрея Мурешану, яким він звернувся 1848 року до свого народу – *Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte (Проснися ти, румуне, зі смертного сну)*, який став піснею, виконуваною у поворотних моментах румунської історії – війни за незалежність (1877-78), Першої та Другої світових воєн, а з 1990 р. став Національним гімном Румунії.

Перегук із Шевченком у поемі Загула «Над Йорданом» наявний і в розробці інших мотивів, як спо-

діване спорудження земного *раю*, промивання *незрячим темні очі, боротьби з ворогами* й ін.

У художньому освоєнні Дмитром Загулом «сповненої радощів життя і любовних почуттів» «Пісні пісень» Володимир Антофійчук виявляє вражаючу поетизацію найкращих людських почуттів, паралелі й відлуння і трансформації біблійних мотивів, плавне накладання структури народної пісенності на біблійні деталі, осмос українського фольклору і глибоке його закорінення в біблійні традиції, до з'ясування чого автор закликає студентів-«претендентів на магістерський диплом».

«Найпесимістичніший твір у світовій літературі – книгу Екклезіаста», переспів якого «за своїми художньо-естетичними параметрами» є «одна з найцікавіших вершин українського письменства в освоєнні Біблії», оскільки в його переспіві «відчувається вплив Біблії на художньо-естетичне формування стилістики, засобів вираження мови» [Загула] – поетові «світоглядно-філософські можливості передачі найважливіших концепцій та ідей *homo religiosus*, релігійної людини».

Переконливо показано у слідуючому розділі роботи-лекції *Новозавітний і Старозавітний інтертекст у символістській поезії Дмитра Загула. Збірка «Мара»* – відхід поета від романтичної поезики й поворот до символістського дискурсу в поезії, у ній художньо освоєні біблійні (зосібна апокаліптичні) мотиви проєктуються «у животрепетні проблеми сучасності: воєн, смерті, трагічного світовідчуження кінця одних епох і початку інших». Назва збірки «Мара» – символічна, має підзаголовок «Пам'ятка з червоного року» й уособлює зло і все, що призводить до смерті, а зміст збірки «насичений апокаліптичними мотивами, спричиненими більшовицькою навалою на Київ у січні 1918 р.». Дискурс автора-викладача *Лекції* захоплює слухача-читача виявленням художніх достоїнств збірки – функціонування в ній промовистих символів, символістської колористики, біблійної риторики, української «одежі» сакрального слова.

Безсумнівно, цілісне представлення Дмитра Загула, наведення належної корекції в досьгоднішньому трактуванні романтичної і символістської складових його поетичного успадкування і доведення факту належного йому одного з першорядних місць в українському символізмі – це не тільки особистий здобуток професора Володимира Антофійчука, а й материкового літературознавства взагалі.

~ ~ ~

Аделя ГРИГОРУК, членкиня НСПУ та НСЖУ, заслужений працівник освіти України

ОЛЬГА БАЗАЛІЯ: УКРАЇНЬСЬКА МЕЛОДІЯ РОЗЧАХНУТОЇ ДУШІ

Ольга Ткаченко-Попович (літературне ім'я Базалія) задекларувала себе як поетку в 1998 р. збіркою «Мене рятує те, що знову пишу вірші». Назва книжки повною мірою відобразила складну психологічну й моральну драму людини, яка в зрілому віці, залишивши свою країну, опинилась на протилежному краю землі серед чужих і, в оточенні чужої мови, незнайомих реалій, незвичної ментальності. Але Ольга виявилася сильною жінкою. Американська дійсність, позбавлена сентиментів як до своїх, так рівно й до чужинців, змобілізувала її сили, заставила зібратись, швидко прийти до тями, щоб не бути викинутою на соціальні маргінеси «суспільства однакових можливостей». Ольга Базалія вступає в діалог з новою щоденністю: знаходить роботу, знайомиться з людьми, розширює коло приятелів, відшукує друзів. Чикагська українська спільнота (Базалія поселилася на мешкання в Чикаго) довго придивлялась до новоприбулої американки: як кожна усталена структура, вона не вельми поспішала виявляти свої симпатії незнайомці.

А Ольга тим часом багато й важко працювала. Зрештою, чи ж могло бути інакше?.. Вечорами, таючи самотність і ностальгію, писала вірші. Добра університетська освіта і життєвий досвід – Ольга закінчила історичний факультет Львівського університету і майже 20 років викладала у Львівському лісотехнічному інституті – давали їй чимало матеріалу для поетичних творів. Помножимо його на гострий біль розлуки з Україною (хто його відчув – не сприйматиме цю фразу за патріотичну риторичку), – тоді й зрозумілим стає намагання рятувати себе поетичними рядками, написаними материнською мовою.

З 1998 по 2006 рік Ольга Базалія видала 12 збірок (серед них «Княже намисто», «На роздоріжжі тисячоліть», «Діалог з геніями», «Поганська душа», «За межами можливого» «Роздуми про думи»... Ці та інші книги відзначаються осягненням найпотаємніших глибин людської душі, коли авторське «Я» суголосне з відчуттям мільйонів пересічних громадян з різних кінців землі, переживання, думки, сподівання знаходять відгук у поетки.

Щира і відкрита, інколи експансивна і курйозна, Ольга Базалія належить до поетів, які зрозумілі своїм читачам, яких сприймають безпосередньо і захоплено. Коло шанувальників може бути означене як «масовий», «широкий» читач, і в цьому якраз і заховається її популярність як літератора. Звернення до традиційних поетичних форм, зрозумілих і актуальних тем наснажене бажанням донести їх до людей, позначене високим градусом емоційних переживань авторки.

Вона не є «лабораторним» поетом, що строго добирає слова, шліфує тропи, виважає образи. Базалія пише рвучко, хаотично, вона не стримується у вислові почувань, може бути одночасно категоричною і сентиментальною, вибухово палкою і раціональною. Все це відбилося в її віршах. І саме це бере за серце читача – простого, щирого – бо він (читач) бачить перед собою такого ж, як і він сам, автора. Безпосередність і природність поетичних форм Базалії у цьому випадку більш переконливі, ніж рафінований естетизм, позбавлений життєвого чуття.

Книги Ольги Базалії – то її життя, то найправдивіший життєпис її людської долі. У них – спогади про рідне подільське село зі старими вербами над ставом, батьків і родину, прекрасний і неповторний Львів, про емігрантське життя і нову вітчизну, біль і

радість, розлуки й втрати, розчарування і зради. І в цій складній симфонії її душі домінуючою мелодією звучить тема України. Образ України, доля України тривожить її в далекому Чикаго, заставляють, як птаха з ірію, щовесни летіти на рідні терени, зустрічатись із земляками, школярами й вчителями, викладачами й студентами, вченими, митцями, державними діячами й політиками з єдиною думкою, єдиним сподіванням і єдиною тривоною: як вона, Україна? З чим піде в третє тисячоліття? Якою постане на дорогах історії? Напружено вдивляючись і вслухаючись у реалії українського буття, Ольга намагається вловити те нове, що народилось і росте, і шириться на її землі – дух України. Її тішить, що він уже виявляє себе – від дитячої колиски й дівочої пісні, від слова Шевченкового і шириться всьому світу:

Дух України у Всесвіт іде.
Дух України над світом пливе.
Дух України нескорений, вільний.
Вірою, праведним помислом сильний.

Не стидаймося патріотичних почувань, не при-тлумлюймо в собі гарячі порухи сердечних чуттів до своєї землі, бо, мабуть, вони і є найприкметнішою від-знакою справжності людської. Ольга Базалія із оке-анської далечі дає зрозуміти, що саме в цьому – «не-проминальна наша сутність»,

сакральне нації – глибинне й сокровенне,
Із покоління в покоління –
нетлінне і священне, міцніє і гартується,
живе воно в роках, народу мудрий слід
карбує у віках.

Крім поезії спогадів і поезії передчувань, Ользі Ба-залії властиві добрий реалізм і прозора ясність спо-стереження. Вдивляючись в обличчя тих, хто вважає себе елітою нації письменниця дає їм короткі й влуч-ні характеристики:

Де ті таланти,
що відроджують науку?
їх винаходи лише множать смуток.
.....
Де мудрі, добрі й щирі вчителі?
Плекають веприків
й городи на селі.
Де журналісти,
що відкривають правді очі?
Заснули в обіймах хмелю й ночі.

З публіцистичною нещадністю говорить авторка й про інших достойників – філософів, акторів, дипломатів, банкірів. Гостро поставлені запитання отримують різку правдиву відповідь:

А де ж політики,
які відродять Україну?
Ті далі оббирають
рідну Батьківщину.
Де бізнесмени, що уміють
без шахрайства торгувати?
Вони закули совість в золотії лати.
Де ті юристи,
що Феміду величають?
Вони молитву долару складають.

Тут можна говорити про національну ідеологію соціальної лірики, коли під ідеологією розуміти не навмисну, підкреслену тенденційність, а іманентну, невидимо розлиту по творах атмосферу.

Як уже зазначалось, еміграція збудила Ольгу Базалію до літературного життя. Її нова батьківщина дала їй чимало матеріалів до роздумів, до образного втілення. Монумент Свободи, американський Едем, війна в Іраку, жахіття тероризму, пожежі в Колорадо, круговерть буденності, намагання влаштувати щоденний побут, вивчити дітей, матеріально підтримати родину в Україні, юні емігрантки – Роксолани – цей тематичний калейдоскоп далеко не повний і не закінчений. Письменниця вдячна Америці за можли-вість жити разом із дітьми на землі, де народилася її мати. Водночас її почуття до України глибокі й сильні, їх не можуть витіснити ні американська гостинність, ні матеріальна забезпеченість. Її складні особисті рефлексії відображають думки мільйонів співвітчизників, що із своєї чи не своєї волі опинилися далеко за межами України й живуть у постійній роз-двоєності: фізично там, душею – на рідних теренах. Літературний простір Ольги Базалії, наче мозаїка, складений з окремих думок, деталей, подій і фактів, під кутом внутрішнього бачення поетеси візуалізу-ється в образ епохи на зламі тисячоліть. Векторова-ність зображення спрямована від реалістичного зма-лювання подій до їх переживання на рівні внутріш-нього дотуку. Індивідуальні риси реальної біографії О. Ткаченко-Попович перетрансформовані в ліричні образки сподівань і надій, здобутків і втрат, розста-вань і сподівань поетеси Ольги Базалії.

І постає вона перед читачем як ота базалійська верба із розчахнутим гіллям і хвильною мелодією українського серця.

Микола ВЕГЕШ, Ірина Люба ГОРВАТ

МОЛОДІСТЬ РОМАНА ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1899)

(Продовження з № 321)

Відомий польський історик Міхал Вавжонек, висвітлюючи передумови екуменічних поглядів майбутнього митрополита, стверджував: «Якщо йдеться про проблеми зміни обряду Р. Шептицьким, треба було б звернути увагу на декілька фактів. По-перше, галицький митрополит подбав про те, щоб його повернення до візантійсько-слов'янської традиції відзначилося навіть в зовнішнім вигляді. Про це найкраще свідчила довга борода, дуже характерний елемент для візантійської традиції, відкинутий попередниками Шептицького. По-друге, А. Шептицький трактував свій перехід до східно-християнського світу, як повернення до традиції не таких вже й далеких предків. По-третє, слід зауважити, що ще в молодості майбутній митрополит дуже емоційно сприймав візантійсько-слов'янську традицію. Причин вибору обряду, якого доконав, можна зрозуміти тільки через відкриття до сфери почуттів, які збуджував у нім контакт з різними проявами східно-християнської спадщини. Безсумнівно, рішення про зміну обряду подиктувало йому передусім «серце», а не розум. Ймовірно, ці емоції були стимулом для поглиблених студій над традицією та духовністю східного християнства, які, практично, протягом всього свого життя вів Шептицький»¹⁰⁴.

4 березня до Романа приїхала мама, а 23 березня Софія Шептицька одержала запрошення на аудієнцію до Папи Льва XIII. Й. Сліпий писав, що цього добитися було нелегко: «Мимо сього, що дістати приватну аудієнцію у Папи було дуже тяжко, то, однак, гр. Софії вдалося таки її виеднати»¹⁰⁵. Як проходила аудієнція у Папи Льва XIII знаходимо на сторінках книги Софії Шептицької. Враховуючи, що це єдиний повний виклад цієї історичної події, наводимо його без суттєвих скорочень: «Дня 24-го березня, саме в п'ятницю, напередодні страсного тижня, ми мали бути у святішого Отця. Ми сподівалися, що будемо в товаристві щонайменше тридцяти осіб і навіть не порозумілися зі собою, що будемо говорити, а тільки з невимовною радістю їхали: Ромцьо, Сте-

фанський, Левчик – такий гарний в новому одязі з білою краваткою, в шовкових панчохах і лякерових черевиках, і – я. При вході до першої вітальні прийняв нас із перебільшеною чемністю монсеньйор Делля Вольпе і маленький монсеньйор Біслетті, знайомий Романа, який стаючи навшпиньках, щоби досягнути до його вуха, шепнув: «Але Ви знаєте? Оце є цілком спеціальна аудієнція, яку будете мати, це щось незвичайне!», а Ромцьо переповідаючи мені це, додав: «Мама досягла чуда». Перед нами були ще у святішого Отця його два приятелі з Перуджі й амбасадор із Чілі зі своєю дружиною. Врешті, сказали нам, що прийшла черга на нас. Монсеньйор Делля Вольпе відчинив низькі двері, увійшов перший і голосно подав наші прізвища та вийшов, залишаючи нас самих зі святішим Отцем. Кімната була вузька й глибока, по нашій лівій стороні, коли ми увійшли, було прислонене одно вікно, а напроти – в самій глибині кімнати на низькому підвищенні сидів святіший Отець, що подобав на алябастрову різьбу.

Побачивши нас, простягнув до нас руки й сказав весело: «А, оце добра польська родина». Мені здавалося, що йду до самого Ісуса Христа в особі Його заступника, тому то приклонивши перед ним наші коліна, я так задивилася в його лице, що забула поцілувати його ногу й лише притулившись до його колін, цілувала руки в почуванні, якого я не переживала ніколи більше від хвилі, коли померли мої родичі, коли вже не було кому кинутися в обійми в батьківській хаті. Перші слова святішого Отця були звернені до мене, коли то показуючи на Ромця, Стефанського й Леося спитав: «Оце всі Ваші сини?». «Так, Ваша Святосте, – я відповіла, – це мої сини, а цей (показуючи на Стефанського) неначе адоптований». Ми клякнули в такому порядку: по лівому боці престоло на бічному ступені, отже, найближче до святішого Отця був Роман, перед Папою – я, мавши по правій стороні Леося, а по лівій – Стефанського. Лице святішого Отця, спочатку оживлене лише незвичайним блиском очей, невдовзі прибрало веселий вираз повноти життя й експресії, а коли він говорив про значення

¹⁰⁴ Вавжонек Міхал. Екуменічна діяльність митрополита Андрея Шептицького в Україні та Росії. Рим, 2006. С. 47-48.

¹⁰⁵ Сліпий Йосиф. Про молодечий вік нашого Митрополита. *Богословія*: науковий тримісячник. 1926. Т. IV. Кн. 1-4. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1926. С. 24.

Василіян у майбутньому, його лице сяяло блеском натхнення. В цій притемненій кімнаті на фоні багряної адамасценської драперії при білій рясі оте лице видавалося мені гейби прозоре, осяяне неначе внутрішнім світлом. Коли ж я представила Папі нашу громадку, святіший Отець звернувся до Ромця: «Отож Ви хочете стати монахом». «Так, Ваша Святосте», – відповів, цілий опромінений душевними почуваннями, – «Василіянином». «Як це так, що Василіянином?», – і Папа звернувся цілком на престолі в бік Романа, щоби дивитися йому в очі й поклавши руку на рамені, а пізніше обнімаючи рукою шию Ромця сказав: «Як Василіянином, мене повідомили, що Бенедиктином... але Василіянин! О, це гарно! Це тішить мене! Чи давно вже відчуваєте оце покликання?». «Майже від дитинства». – «Від дитинства? А скільки Вам років?». «Ще нема двадцять три». – «А що Ви студювали, де?». Роман відповів. Тоді Папа говорив з чимраз більшим оживленням, звертаючися раз до нього, то знову до мене.

«Оце бачите, Василіяни мають перед собою велике майбутнє в Церкві! А їх місія велика й гарна! Ми не здаємо собі ще тепер справи, яка буде їхня місія на Сході!.. Велика й гарна! Знаєте, що це я їх зреформував і відкрив новіціят у Добро... як то? Ах так! Добромиль... Ігумен Ісусівців, отець Яко... Яко...». «Яцковський», – пригадав Ромцьо. «Це справді. Яцковський! Він задля того перебував довгий час у Римі, ми багато говорили про цю справу... О, він – це

Василіянський монастир у Добромилі (поч. ХХ ст.).
Саме в цій монастирі у 1882 р. почалася реформа віднови цілого василіянського Чина. Тут 13 вересня 1888 р. Роман Шептицький склав перші чернечі обіти і прийняв ім'я Андрей.

людина, яку я високо ціную, яку дуже люблю, – дуже, дуже...». В тій хвилині Папа подивився на Леоса, заслуханого й задивленого в його постать й мову, а тоді зняв на хвилю свою руку зі шиї Романа й обіруч

підніс до себе личко дитини: «А цей, теж Ваш?». «Так, Ваша Святосте, він називається Лев». – «Ах, Лев! А що ми з ним зробимо? Чим ти хочеш бути?». «Я ще не знаю, Ваша Святосте», – відповів хлопець весело. «Він не знає! В це я вірю! Він ще замалий!» –

Андрей Шептицький – монах Добромильського монастиря Чину св. Василія Великого, 1888-1892

і, приголублюючи його ласкаво, поклав йому головку на своїх колінах... – «Він лишиться при мамі, щоби її потішати, так?» – Відтак до Стефанського: «Ви теж хочете бути священиком?». «Так, Ваша Святосте, – тепер світським священиком, а колись, надіюся, що зможу стати Ісусівцем». «Ісусівцем? – гейби в застанові, гейби сам до себе сказав: «Релігійне покликання... це найбільша ласка, якою Бог може відзначити людину, починаючи ще в цьому життю, а я вже не згадую про друге в небі, але про туземне життя», – й поклав свою руку на його голові. Відтак знову обійняв Романа за шию, а другою рукою приголублював голову Левчика й кладучи її на своїх колінах, питав далі мене: «А скільки Ви маєте синів?». «П'ятьох, Ваша Святосте». «І всі вони добрі, браві?». «Маю надію, Ваша Святосте, що вони всі будуть вірними слугами Бога і Його святої Церкви, й тому прошу для них благословення Вашої Святости!».

А тоді Папа зняв руку з голови Левчика й поклав її на моїй. І все його очі зверталися в бік Ромця, а навіть у тій щасливій хвилині я не могла не відчувати величі образу, який вони оба разом творили. Святіший Отець вдивлявся в то молоде лице з любов'ю, майже з батьківською гордістю; а Роман з піднесеними очима, задивлений в лице старця, з виразом такої безмежної любові й відданості, що міг би бути в тій хвилині зразком для маляра, що малює херувима.

(Продовження на 18 с.)

МОЛОДІСТЬ РОМАНА ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1899)

(Продовження з 17 с.)

Оба лица були зовсім відмінні від себе, а такі гарні, коли поринали у взаємному погляді й здавалося, що вони неначе відриваються від землі й світа, й ці дві душі наче знаються вже здавна, любляться і так дуже довіряють собі взаємно. Слідкуючи за очима й думкою святішого Отця, я переповіла не тільки самі слова, але намагалася відтворити й настрої цього, що наростало в моєму серці у зв'язку з покликанням моєї дитини. «... Щодо цього, Ваша Святосте, він готов пролити свою кров, як мученик, якщо Бог забажав би цього ради Його святої справи, а я заявляю тут перед Вами, що я вповні посвячую його на Боже діло й бажаю того самого, що й він». «Ах!» – сказав торжественно, а підіймаючи праву руку й кладучи її на моїй голові: «У Ваших словах відчуваю добру, сильну, польську віру... тобто дух Вашої родини, Ви розумієте мене, правда? Що дух Вашої родини буде в небі!..». Роман просив

Андрей Шептицький (другий зліва у першому ряду) у Добромилі, фото близько 1893-1894 рр.

благословення для Василіян, про котрих святіший Отець запитував ще декілька разів, Стефанський прохав благословити всіх своїх найближчих, а я теж просила про своїх, маючи на думці безліч потребуєчих осіб і тих найбідніших, за яких я завжди молилася й тому я сказала:

«Ваша Святосте, звольте ласкаво поблагословити всіх тих, за яких я молюся!». Папа поглянув на мене наче б хотів у своїй душі відчитати значення тих слів, хвилину мовчав, а потім погладжуючи мене по чолі, як приголублюється дитину, він пересунув свою руку до моєї й сказав: «Отже, добре, ...я благословляю всіх

тих, за яких Ви молитесь...». Тоді ми всі поцілували святішого Отця в ногу, а коли встали з колін, він ще раз узяв Романа за руку й притиснув її обіруч до своїх грудей, а тоді Ромцьо наново клякнув при його стопах. І врешті Папа сказав зворушеним, глибоким голосом: «А Вас усіх благословляю ще раз, для Вашого покликання передаю Вам моє спеціальне благословення!»¹⁰⁶.

28 березня до Риму приїхали Іван Шептицький із сином Олександром. Нарешті відбулася розмова батька з Романом, в якій «вони оба досконало пізнали себе й взаємно зрозуміли»¹⁰⁷. Ось як цю розмову відобразила у своїй книзі Софія: «Роман закурив папіроску й відізався весело до батька: «Маю надію, що сьогодні я вже востаннє одягнув фрак». Від тих слів зачалася розмова між ними, яка тривала майже цілу ніч при ватрані, де Роман сподівався, що «будемо гуртуватися – об'єднані в Господі, – й відчуватимемо, що Він посеред нас»... Другої днини батько казав мені зі сльозами в очах: «Перший це раз я проглянув наскрізь його душу й зрозумів, яким є його покликання. Ніколи не зможу Богу подякувати найбільш сердечно за цю розмову... бо якщо ми могли б тому хлопцеві дарувати й цілий світ, то це не вдоволило б його, бо чого іншого він бажає»¹⁰⁸.

«Нехай світ не каже у своєму безглузді, що до монастиря йдуть ті, що не вмють любити, а бояться страждань; нехай не каже також, що кому Бог дає ласку покликання до Своєї служби, вже тим самим звільняє його від терпінь. Нехай ніхто не говорить «щасливий», бо люди не розуміють ні того щастя, ні якою ціною його здобувається. Господь напевно кликав Ромця і він напевно з повною вірою й радістю йшов за цим голосом і покликанням, а все-таки, починаючи від Риму, аж до хвилини, коли переступив поріг Добромильської обителі, лише страждання виповнювали його душу»¹⁰⁹. 28 травня 1888 р. в неділю, в день Святої Трійці, Роман виїхав до Добромильського монастиря.

«У рівній мірі, чи їхати до Добромилля від Перемишля чи від Самбора, – писав відомий дослідник монастирів Михайло Ваврик, – вже здалека видніє над містечком «Чернеча Гора» на тлі темно-зеленого бескидського Підгір'я. Наче остання хвиля розбурханого гористого моря знялася тут високо-високо над довколишнім холмовинням і – заклята, нависла над самим краєм надсянської низини ... Могутній її верх – підперезаний

106 Шептицька Софія. Молодість і покликання о. Романа Шептицького. Львів: Видавництво «Свічадо», 2015. С. 142-146.

107 Там само. С. 148.

108 Шептицька Софія. Молодість і покликання о. Романа Шептицького. Львів: Видавництво «Свічадо», 2015. С. 148.

109 Там само. С. 148-149.

білою стяжкою монастирських будівель: гарної хрестовидної церкви, симетрично достроєної обителі та велетенської дзвіниці, що все разом робить справді «київське враження». А там далі наліво, на сусідньому шпилі, від голубого неба відбивають ясні обриси старовинного замчища Гербуртів, що перед трьома віками були першими ктиторами нашого монастиря. У рямцях цих обидвох нагірних будівель Добромильський виднокруг зберігає ще сьогодні окремих старовинний кольорит, що його надала всій околиці споконвічна чернеча традиція»¹¹⁰.

Наполеон Орда, Добромиль

Перша письмова згадка про Добромильський монастир зафіксована 24 серпня 1613 р., коли Ян Щенсний Гербурт з дружиною Єлизаветою надали грамоту в Перемишлі та наділили його землями. У документі, зокрема, йшлося: «На тому місці, від нас їм даному і дарованому, вільно їм буде і Церкву, і монастир, як найбільше будуть розуміти – і з муру, і з дерева ставити, і набоженьства стародавнього, як за предків наших здавна бувало, віри релігії грецької уживати і його за своєю вірою відправляти». Приблизно в цей же час на узбіччі Чернечої гори було розпочато будівництво дерев'яної церкви Святого Миколая Чудотворця і двох монастирських келій для монахів. У 1691 р. обитель перейшла до унії. 15 червня 1882 р. протоігумен о. Климентій Сарницький та ігумен о. Юліан Телішевський передали єзуїтам о. Генрику Яцковському й о. Касперу Щепковському Добромильський монастир Святого Онуфрія. Вони також передали особисте прохання Папи Лева XIII: «Я повірив тобі (Г. Яцковському – Авт.) і Вам. І сподіваюсь, що не заведете мого довір'я, але докладете усіх старань, щоб виховати нове покоління монахів, оживлених правдивим духом св. Василія і св. Йосафата, мужів молитви, великої посвяти та ще більшої любови, і священників ревних, які любили б свій народ, серед якого мають працювати, в Бозі й по-божому. Так, повторив, у Бозі й по-божому. Нехай навчатися шукати найперше Царства Божого і тим самим зовсім певно придбають всі інші добра дорогим мені Русинам»¹¹¹.

15 вересня того ж року відкрили новіціят в Добромилі. Першими новиками були брат Віссаріон Кулик, брат Володимир Стех, брат Теодозій Куницький. Жили вони дійсно за правилами святого Василія Великого, служби правили за візантійським обрядом, не перешкоджали розмовляти українською мовою,

читати українські книги, та й загалом, не допускали ополячення чи латинізації. На цей факт також звернув увагу С. Баран: «Згідно з історичною правдою слід тут ствердити, що реформатори не вели там реформи з колонізаційною метою і вповні шанували українські національні почування тих, що їх мали перевиховати. Ця єзуїтська реформа, яка в початках 80-х років минулого століття викликала була стільки шуму і тривоги серед нашого галицького громадянства, що вислало навіть депутацію до цісаря Франца Йосифа I проти пляну реформи, принесла нам у своєму висліді тільки національну користь. Василіянський Чин, що занепав був зовсім і знаходився в стані розкладу, а національно був майже зовсім сполонізований, відродився вповні. Зреформований Чин оо. Василіян не став оруддям у польських руках, як цього боялося наше громадянство в початках його реформи. Навпаки – з його рядів вийшов поважний гурт визначних українських патріотів і церковних діячів, що записалися додатньо в історії українського національного відродження»¹¹². Йдеться, перш за все, про Сотера Ортинського, Йосафата Коциловського, Василя Ладику, Ніла Саварина, Теодозія Галушчинського, Степана Решетилу, Веняміна Бараника, Йосифа Скрутеня, Теофіла Каструбу. Система підготовки новиків після проведеної реформи (вище про неї згадував Папа Лев XIII) була повністю змінена. Спочатку послушники вчилися рік у новіціяті, потім навчалися на гуманітарному курсі, потім ще два роки вивчали філософію, потім ще чотири роки богослів'я. Найбільш здібних відправляли в Краків навчатися в єзуїтській колегії на вищих філософських і теологічних курсах.

(Далі буде)

110 Ваврик М. По Василіянських монастирях. Торонто: Видавництво й друкарня оо. Василіян, 1958. С. 43.

111 Нарис історії Василіянського чину святого Йосафата.

Рим: Видавництво оо. Василіян, 1992. С. 327.

112 Баран С. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Мюнхен: Вернигора, 1947. С. 15.

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXV)

Літературознавство. 19. Дослідницькі напрямки.

14. Пропагування в Румунії оригінальної українськомовної прози.

2. Ступені й жанрові аспекти її становлення
та стильової диверсифікації

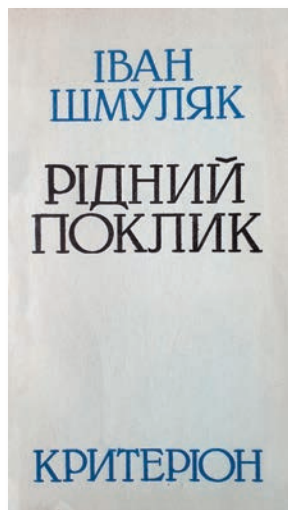
(Продовження з № 321)

У статті даної рубрики в попередньому числі «Нашого голосу» (№ 321 за місяць березень) відзначався той факт, що, починаючи з творчості Івана Федька та Стеліана Ґруї Яцентюка, в оригінальній українській прозі Румунії наявні зачатки жанрового її становлення й диверсифікацій особистісних авторських підходів у художньому перевтіленні життєвих реалій. Способи, форми та виміри художніх реалізацій малої прози будучи залежними від походження прозаїків, ступенів пізнання ними дійсності, життєвого досвіду, від ступенів освіченості та, не в останню чергу, від уродженого письменницького хисту. Результати огляду оригінальної української малої прози Румунії будуть показними, якщо авторів прозових творів буде розглянуто через вищевказану «сітку» оціночних параметрів.

Не в хронологічному порядку появи авторів малої прози на нашому літературному полі, ані у зв'язку з їхнім віком, після представлених у попередній статті Івана Федька та Стеліана Ґруї Яцентюка, годиться представити уродженця марамороського села Лунка ла Тіса (Луг над Тисою) Івана Шмуляка (н. 23 червня 1934 р. – п. 1999 р.), коротка проза якого, як і двох, загаданих раніше авторів, примикає, взагалі, до материкової повістєвої традиції, маючи й деякі власні її проявлення. Вирішальним у тематиці його творів, перш за все, є життєвий шлях: його дитинство припало на похмурі роки після Другої світової війни; після закінчення сільської семирічки його навчання проходило в Сігетській українській педагогічній школі, в якій, а то й у Серетській українській педшколі материкову літературу викладалося за діючими тоді в Україні підручниками та хрестоматіями, які учнів з уродженням нахилом до літературотворення спонукували до спроби писання власних творів

й подавали їм відповідні художні зразки. Після закінчення 1953 року педшколи його, за тодішнім законом, було направлено учителювати в школах банатських сіл Копачеле та Корнуцел-Банат, в останньому він працював до виходу на пенсію. Оце і є той неширокий життєвий простір, з якого Шмуляк міг почерпнути теми й враження для майбутніх творів, які писав, мабуть, завдяки уродженому письменницькому нахилу, але, безперечно, і внаслідок українського літературного життя в Румунії, яке тоді почало вирувати. Це – ті дві межі, які «обрамлюють» Шмулякове творче поле, «засіяне» дебютом у газеті «Новий вік», надрукованими творами у колективних збірниках «Серпень», «Ліричні струни» та «Обрії», у збірці для дітей «Бабусине сонечко» (1975), у збірках «Іду до добрих людей» та «Рідний поклик» (1987). Джерелом малої прози Івана Шмуляка є насамперед спогади про дитинство. У творах для дітей, безперечно, вилилися спостереження і власні враження від ціложиттєвої праці сільського вчителя. Ніде правди діти, в доробку Івана Шмуляка є й такі твори, що без суто «прозорої» життєвої основи, вони постали внаслідок художнього осмислення даної основи. Спогади про його дитинство сільського сина, відчуженого мараморощця, направлено «освоювати» безшкільний банатський край, повиті сумною меланхолією, трепетною ностальгією, пов'язаною з рідними місцями. З іншої сторони, ці твори, але зосібна ті, що ввійшли до збірки «Іду до добрих людей», як сугерує вже сама назва збірки, опромінені ласкавим повієм любові до людей, щирою відвертістю та уболіванням за людську гідність, потягом до одвічної краси, яка облагороджує міжлюдські відносини, збагачує їх духовно.

Свою повістю «Дорога» (2009) до материкової повістєвої «прозорої» традиції творів з прямолінійним розгортанням примикає однокраянка Івана Шмуляка сучасна письменниця, уродженка села Верхня Рона

Анна Трайста-Рушть, якої життєва основа постання вищезгаданої повісті відмінна й ширша, ніж база Шмулякових оповідань. І в неї – хвилюючі спогади про дитинство, яке вона представляє вповні поетичним стилем: «Я народилася у вівторок разом із зорями на самий Івандель (Івана Купала), коли скрізь пахло скошеною травою і спілими вишнями (...). Дитинство провела далеко від села, від дітей, під лісом між двома селами й двома культурами, між Верхньою (українською – *I.P.*) і Нижньою (румунською – *I.P.*) Ронами, де вслухалась в чарівний голос природи й звук вівчарської трембіти. Тоді назавжди полюбила українську пісню-коломийку і волоську дойну». Тоді їй назавжди запам'яталась і румунсько-українська мовна інтерференція, використовувана нею в інших творах, про які мова піде пізніше.

Початкове її навчання (I-IV класи) було теж сільським, але зовсім відмінним від Шмулякового (у присігетському селі), бо вона закінчила в присілку Мочарний, «у хаті вуйка Медведя, де в одній з кімнат господар ділив сімейне добро і зло, а в другій діти вчилися читати й писати». До семирічки (V-VII класи) із центру села Верхня Рона «треба було щоденно спускатися з гори по вісім кілометрів» (...) «поміж осінніми дощами, глибокими снігами, а то й поміж дикими звірами». У 1972 р. закінчила українське відділення Сігетського румунського ліцею імені Драгоша Воде, працювала вихователькою та вчителькою в рідному селі. В 1976 р. поступила на філологічний факультет Тімішорського університету, згодом перевелася до Клузького університету імені Бабеш-Бойяї. З 1980 р. Анна Трайста-Рушть працює у школі буковинського румунського села Арборе, викладаючи російську, румунську та латинську мови. Між часом надрукувала збірку румунських віршів «Nostalgiі», але в історії української літератури Румунії вона посіла належна їй місце.

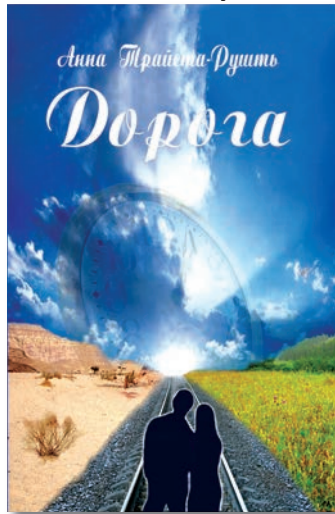
Корисною в письменницькому становленні Анни Трайсти-Рушть стала її вища філологічна освіта, до того ж здобута у провідних містах румунської культури, що якраз і сприяло контактові з широкими горизонтами культури, з літературознавчими способами художнього літературотворення. До речі, у даному д-ру філологічних наук ЧНУ Лідії Ковалець інтерв'ю (надрукованому в «Нашому голосі» № 243, 2014 р.) на запитання «Як освіта допомогла [їй]

розвинути творчо, літературно», Анна Трайста-Рушть відповіла, що «до освіти (...) йшла інтуїтивно» до всіх шкільних предметів, «але найбільше до літератури», а «в університеті у Клужі (...) де вчилася, зустріла знаменитих людей, котрі були не тільки викладачами, але й письменниками, критиками...». Допомогли їй по-письменницькому зростати, – відповідає вона Лідії Ковалець, – Шевченко, Марко Вовчок, Панас Мирний, Леся Українка. На запитання стосовно вибору сюжетів, Анна Трайста-Рушть вказала – «різні життєві події, пережиті чи почуті або ж просто вигадані. Існують і прототипи [її] героїв, але багато з них фіктивні. Тільки ономастика знайома й давня, і [вона збереже] її, щоб законсервувати, відродити хоч би у творах для нащадків. Це якщо [її] література виживе на противагу часові та різним напрямкам».

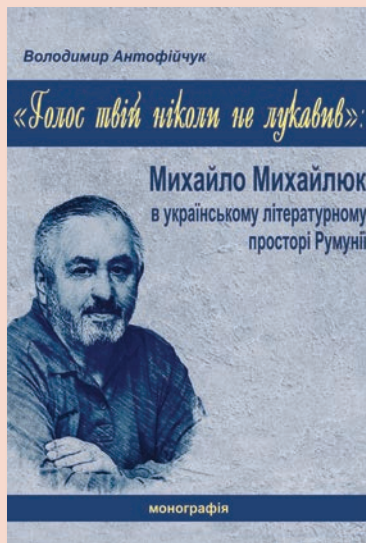
Помітним здобутком Анни Трайста-Рушть є її повість «Дорога», для якої, як сама зізнається, вона обрала девіз «Все буде добре!..», а в повість, згідно з її ж словами, «вклала своє тепло, щирість і відданість закромним ідеалам». Розкриття цього зображального «ключа» подає Анна Трайста-Рушть у своїй відповіді на запитання Лідії Ковалець, чи існує «якась різниця між чоловічим письмом та жіночим?» інтерв'юювана відповідає: «Чоловіки, видається, пишуть якимось твердіше, у них більше філософських думок» (...), а жінки «творять ніжніше, делікатніше» (...), але й вони творять, «бо й вони достатньо сильні й бадьоро йдуть у культурне життя».

Невдовзі після появи (2009 р.) повісті «Дорога» Михайло Гафія Трайста в статті «Художні особливості повісті Анни Трайсти-Рушть «Дорога» («Наш голос», № 187, 2010) виявив ряд художніх достоїнств даного твору, як, наприклад: своєрідність композиції, яка своїми ключовими моментами створює атмосферу розповіді, вводить читача «у суть справи» й сприяє «проникненню в глибини буденного»; звертає увагу читача на деякі проблеми, з якими кожен з нас зустрічався бодай раз в житті; повість відзначається пізнавальною цінністю, оскільки «читач може побачити [у персонажах] себе чи своїх близьких, бо події типові»; вміння майстерно створювати людські образи й передавати їхні дії, жести, думки, почуття; доступний, гарний мовний дискурс повісті, яка «читається дуже легко»;

(Продовження на 22 с.)

Книга, видана Союзом українців Румунії, нагороджена премією Фундації Українського Вільного Університету (Нью-Йорк)

Журі Нью-Йоркської Фундації Українського Вільного Університету прийняло остаточне рішення щодо відзначення преміями лауреатів Літературно-Наукового конкурсу імені Воляників-Швабінських за праці видані у 2019 році.

Таким чином, монографії Володимира Антофійчука «Голос твій ніколи не лукавив»: *Михайло Михайлюк в українському літературному просторі Румунії*, яка вийшла друком у Бухаресті під егідою Союзу українців Румунії, було присуджено II премію.

Щиро вітаємо автора монографії, літературознавця, культуролога, професора Чернівецького національного університету, доктора філологічних наук, сумлінного дослідника українських літературних процесів у Румунії та активного співпрацівника сурівських періодичних видань Володимира Антофійчука й бажаємо йому міцного здоров'я, наснаги, невичерпної енергії та нових творчих ужинок.

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXV)

(Продовження з 21 с.)

володіння експресивними мовними валентностями допомагає їй створювати хвилюючі картини явищ природи, як, наприклад, страшною зливи, почуттів та переживань героїв.

Повість «Дорога», відзначає у свою чергу Микола Корсюк, – це своєрідна сімейна хроніка (з прямолінійним розгортанням дії – *I.P.*), в якій простежено ряд життєвих доль персонажів зі всіма їхніми скрутами та радощами. Родина – це наче всесвіт, частку з якого викроєно долю кожного з персонажів» (...) Кожен персонаж – «стержень, довкола якого снується небуденна історія, переповнена несподіваними подіями». Це герой – «наче вмістилище пам'яті минулого і сподіваного майбутнього, з яким він відходить у вічність смиренним, примиреним зі всіма недоладами життя».

Анні Трайсті-Рушть належить також почергово друкована в «Нашому голосі» розлога повість «Дикий рай», тематично й мовно-стилістично зовсім відмінна від повісті «Дорога». Її дія відбувається приблизно в тому ж прекрасному в теплі пори року гірському пейзажі, в якому минуло й дитинство авторки. Це – захоплююча повість про дітей і для дітей, а саме про двох винахідливих симпатичних непосидбешкетників, які, перебуваючи літом у рідної бабусі, вдаються до найрізноманітніших витівок, якими

інколи через необачливість спричиняють люблячій бабусі несподіваних страхів, самі теж переживають деякі тривожні пригоди, спричинені примхами природи. Своєю темою, авторською винахідливістю повість «Дикий рай» Анни Трайсті-Рушть – це майже контрастна художня паралель повісті Володимира Нестайка «Тореадори з Васюківки» про витівливих хлопчаків Яви Реня та Павлуші. Різка відмінність полягає в тому, що повість Нестайка написана чудовою розмовною українською мовою, а повість «Дикий рай» – народнорозмовною марамороською, точніше, ронянською говірковою мовою, доступною тільки жителям цього села, а до того ще й з використанням багатьох румунських (інколи навіть невідомих мадярських) слів та виразів, оскільки дія повісті відбувається у місцевості, де по-дружньому споконвіку співживуть волохи (румуні) й українці. Для знавців цієї говіркової мови повість «Дикий рай» є дуже принадною лектурою, а для незнавців вона – своєрідне ходіння по муках, бо для її читання слід би використовувати діалектний марамороський словник, закінчений недавно покійним уродженцем Мараморощини професором Торонтського університету Миколою Павлюком, але, здається, ще не надрукований.

(Далі буде)

Микола КОРНИЦАН

Зі збірки *Нутряна неосяжність*

Ритуал марноти

часами коли сухої змішував небо
з межами віддалей
вони знали що все те що існувало
повинно було знаходитись
у гармонічній взаємозалежності
подібно всьому всесвіту відносно Землі
та землі позабутих
коли щось щезало навічно
бодай вони цінуючи чужі анотації
жили за щоденниками інших
штикували тісні тунелі
на глибинах у два або й три метри
ізолювали їх цинком та сповнювали мазутом
підготовлюючись до теперішності
поминали усе те що гадали
що могло бути інакшим
підпалювали підземельну пітьму
тільки щоби спростити вхід у невідоме
навіть і звідсіля
з поверхні
з парку з кшталтами кіптяви

мов дерева до котрих колись-то
могли підійти і від яких нараз
вже не зісталось аніщо хоча вони
намагаючись роз'яснити
що саме траплялося тоді
в імпровізованих садах повторяли
партії в шахи з 1876-го року
ходи анотовані та збережені ще й зараз
тільки для них для тих котрі
вже не терпіли чути власного імені
коли наважувалися утямити
модальність завдяки якій думали інші
нібито належна тактика могла б допомогти їм
в з'ясуванні ідеї що для збереження
неодмінної рівноваги
все що існує повинно знаходитись
в ідеальній взаємозалежності
аналогічно цілому всесвіту відносно Землі
землі позабутих
глині освітленій вогнем з підземельних тунелів
вогнем збереженим живим
всіма гравцями з парку
тими які копали вузькі тунелі
ізолювали їх цинком
та сповнювали шмаровилом
знаючи що ти лишалася вічно живою
якщо засинала тільки в воді

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

КВІТЕНЬ

9 квітня

• 80 років від дня народження Вікентія
Николайчука (1940 р.) – публіциста, культур-
ного діяча, голови Галацької філії СУР і її
співзасновника.

16 квітня

• 87 років від дня народження Стеліана Груї
Яцентюка (1933-1996), письменника, науковця,
університетського професора.

18 квітня

• 29 років від дня народження письменниці
Лариси Михаєли Трайсти (1991 р.).

20 квітня

• 77 років від дня народження Дана Хорії
Мазілу (1943-2008) румунського літературо-
знавця, філолога-україніста, перекладача, члена
Румунської академії.

24 квітня

• 88 років від дня народження Михайла
Мачоки (1932-2018) – публіциста, культурного
діяча бувшого голови Сатумарської філії СУР,
першого її засновника, старанням якого вийшла
друком книга «Тарас Шевченко – Апостол
Українського народу» на честь 200 років від
народження поета.

Ольга СЕНИШИН

ІВАН АРДЕЛЯН – ВІРШАР І НЕ ТІЛЬКИ

Ім'я Івана Арделяна добре відоме читачам «Нашого голосу». Він був не тільки успішним та досвідченим науковим дослідником і викладачем, талановитим ліриком з особливим поглядом на життя, а й вірним сурівцем, який не міг стояти осторонь від процесу об'єднання українців Румунії під проводом Союзу українців. Він стояв біля витоків цієї організації, створив та очолив її Клузьку філію.

На жаль, виснажлива багаторічна недуга забрала від нас цю доброзичливу і надзвичайно позитивну людину на початку цього року. За собою він залишив не тільки оригінальні літературні збірки чи успішні наукові роботи. Невід'ємними від викладених у віршах думках і враженнях, від його сприйняття світу є і його бачення майбутнього українства в цілому та української меншини в Румунії зокрема. Здійсненню цих бачень пан професор приділив багато часу, сил і уваги.

Про ліричну сторону його життя, про громадську роботу та про його досвід, враження і побажання мені вдалося поговорити з Іваном Арделяном ще вкінці 2020 року, за декілька місяців до його відходу у вічність.

Ольга Сенишин: Скажіть, будь ласка, коли Ви зацікавилися поезією? Як це сталося?

Іван Арделян: Під час навчання в останніх класах ліцею, десь в 1961 році я почав читати поезію різних авторів, почав писати й сам.

О.С.: Які автори Вам подобалися в юнацькі роки? Хто подобається зараз?

І.А.: В юнацькі роки мені подобалися Т. Г. Шевченко, І. Франко, М. Емінеску, І. Л. Караджале, Н. Степанеску, О. Пушкін тощо. Зараз читаю С. Ткачука, І. Ковача й інших. Мені не подобаються твори, де все базується на соціалістичних емоціях, притаманних суспільству зі спотвореними соціальними рисами. Такі твори існують і в нас у прозі, і їх продовжують повертати до життя, не звертаючи увагу на їх зміст.

О.С.: Як називається Ваш перший твір? Коли і що було вперше надруковано?

І.А.: Перший вірш я написав ще в 11-му класі, коли вчився в ліцеї. Він називається «Пісня». Його було надруковано в українській газеті «Новий вік» у 1961 році.

О.С.: Скільки збірок Ви видали протягом життя? Як називаються і в які роки вийшли у світ?

І.А.: Я видав 11 поетичних збірок українською мовою, одну книгу подорожей на румунській мові. Також вийшла збірка моїх віршів у перекладі письменника Степана Ткачука «Дайте небу блакиті» («Dați cerului azur», Ed. Mustang, București, 2001), а ще вірші, перекладені на румунську мову, увійшли в «Антологию української поезії в Румунії» («Antologia poeziei ucrainene în România», Ed. Mustang, București, 2000) укладену теж С. Ткачуком, а оригінальні вірші румунською мовою – в антологию «Перехрестя у лабіринті» («Intersecții prin labirint, Ed. Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011).

За весь цей час у світ вийшли такі мої збірки:

- 1) «Дорога», Вид. Kriterion, Бухарест, 1987 рік;
- 2) «Назустріч вікнам», Вид. Mustang, Бухарест, 2000 рік;
- 3) «За порогами неба», Вид. Mustang, Бухарест, 2001 рік;
- 4) «Руки до неба», Вид. Mustang, Бухарест, 2002 рік;
- 5) «Осінні сни», Вид. Mustang, Бухарест, 2003 рік;
- 6) «Сріблісті думи», Вид. Mustang, Бухарест, 2005 рік;
- 7) «Іржаві сліди», Вид. RCR Print, Бухарест, 2006 рік;
- 8) «Баланс абсолютний», Вид. RCR Editorial, Бухарест, 2009 рік;
- 9) «Ностальгія вікон», Антологія, Вид. Dacia XXI, Клуж-Напока, 2010 рік;
- 10) «Тіні слів», Вид. RCR Editorial, Бухарест, 2014 рік;
- 11) «Симфонія душі», Вид. RCR Editorial, Бухарест, 2017 рік.

Крім того я друкував свої вірші в журналах «Нове життя» № 24 і 26 (1970 р.) та «Дружно вперед» № 9 (1970 р.) у місті Прешов (Přesov) у Чехословаччині. Також я співпрацював над колективною збіркою «Окрилений час» (Вид. Kriterion, 1971 р.) та з альманахом «Обрії» (Вид. Kriterion, 1981-1988 рр.).

О.С.: Які відгуки отримали Ваші публікації?

І.А.: З розмов із читачами я дізнався, що мою поезію читають і вона подобається людям. З коментарів, які висловлювалися у різних ситуаціях, я зробив висновок, що мої твори оцінювалися в залежності від специфічного «смаку» коментуючого. На жаль, у нас в країні критика не здійснюється на основі професійної підготовки (вона відсутня на цей час), а за «смаком» критика. Але те, що мої вірші отримали високу оцінку, доводять і наступні факти:

- я став членом Спілки письменників Румунії в 1990 році;
- у 2000 році отримав премію Спілки письменників Румунії за збірку українських віршів «Назустріч вікам»;
- я був удостоєний ювілейної медалі «200 років з Дня народження Т. Г. Шевченка»;
- у 2018 році збірка поезій «Симфонія душі», яка вийшла у світ в 2017 році, була номінована на премію Спілки письменників Румунії.

О.С.: Яка з Ваших робіт Вам особисто подобається найбільше і чому?

І.А.: Мені особисто найбільше до вподоби збірка «Ностальгія вікон», антологія, яка вийшла друком у 2010 році в Клузі. Це колекція віршів, у яких йдеться про моє дитинство у рідному селі та про мою юність.

О.С.: Хто/що Вас надихає? Які Ваші улюблені теми?

І.А.: Мене надихає навколишня реальність. А найулюбленішими темами є ті, що пов'язані з життям та природою. Я хотів би підкреслити, що моє віршування – це позапрофесійне «хоббі». Цим заняттям я пробував дати вихід своїм душевним почуттям та роздумам про природу та життя. Це було душевною потребою для мене. Ніколи не писав віршів заради самого «писання віршів».

О.С.: Який у Вас процес творення – вірші приходять легко чи важко? Чи Ви багато переробляєте свої початкові записи?

І.А.: Часом пишу вірш і він «виливається» на папір легко, не потребує поправок. За звичай я повертаюся до вже написаних віршів після перерви в 1-3 місяці.

О.С.: Що б Ви ще хотіли створити чи видати?

І.А.: Наразі я намагаюся вижити. В мене немає

сили для того, щоб сконцентруватися і писати (поки що).

О.С.: А тепер, з Вашого дозволу, поговорім про сурівські справи. Як Ви почали працювати зі Союзом і від коли? Звідки дізнались про цю організацію?

І.А.: Я почав співпрацювати з осередком, який займався створенням СУР зразу після грудневої революції 1989 року. Я добре знав І. Ковача, С. Ткачука, М. Михайлюка, М. Корсюка ще до революції. Я часто приїжджав до Бухаресту – раз у 3-4 тижні – для наукової документації та проведення вимірювань деяких фізичних властивостей в Інституті атомної фізики, на фізичному факультеті, в Інституті напівпровідників, до Державної служби з винаходів та товарних знаків і тому подібне. Під час таких поїздок я зустрічався з моїми українськими друзями-письменниками. Ідея створення СУР була очевидною і загальноприйнятною, тому, безперечно, і я долучився до цієї справи. Раджу переглянути пресу того часу, аби краще пізнати тодішню ситуацію.

О.С.: Як Ви оцінюєте/бачите українську громаду в час заснування СУР, у ті далекі '90-ті?

І.А.: Група українців, які зробили внесок у створення СУР, була набагато більшою, ніж про це говориться сьогодні. Вони неодноразово зустрічалися тоді, велися довгі суперечливі розмови навколо організаторських проблем: хто буде головою СУР, якою буде юридична адреса (потрібно було зареєструвати організацію на домашню адресу когось із постійною пропискою в Бухаресті). На перший З'їзд СУР з'їхалося багато українців з усієї країни. З Клузи був я та доцент І.Семенюк. Тоді було обрано С. Ткачука першим головою СУР, а мене – першим заступком голови.

(Продовження на 26 с.)

ІВАН АРДЕЛЯН – ВІРШАР І НЕ ТІЛЬКИ

(Продовження з 25 с.)

О.С.: *Всі знають, що Ви стояли біля витоків Клузької філії СУР. Розкажіть як зародилася ідея її створення і як відбулося її здійснення.*

І.А.: У Клужі навчалося багато української молоді з Мараморського повіту на різних факультетах різних університетів. Так, наприклад, брати Аделіна та Микола-Мирослав Петрецькі навчалися на економічному факультеті. До того ж тут проживав ряд українців різного віку – Юра Паращинец, Іван Семенюк, Дмитро Марущак, Михайло і Мотря Крамар, Іван Боднарюк, Міхаєла та Іван Гербіл та інші. Після розмов з деякими із цих людей та у співпраці з М.-М. Петрецьким і для заохочення молоді до навчання в місцевому університеті я запропонував на Раді СУР у Бухаресті в 2006 році заснувати Клузьку філію. Цю пропозицію було схвалено після обговорення, на якому закидалася мені недостатня кількість українців у нашому місті. Але я аргументував своє прохання тим, що Клуж є університетським центром і розташований він таки у центрі країни та вже має зв'язки з Чернівецьким університетом. А ще тут завжди є молоді українські студенти, та й достатня кількість українців з вищою освітою. Так би мовити, невелике число членів ми можемо компенсувати якістю.

О.С.: *Як змінилася/розвинулася українська громада Клужу, на Ваш погляд, за роки Вашого головування?*

І.А.: Поступово клузька філія СУР зміцніла, число молодих українців зросло. Нам вдалося організувати культурні події високого рівня якості з більшим числом учасників. І, таким чином, в якийсь момент ми стали організацією, чий активності можна позаздрити. З 1990 року і по 2015 рік мене обирали або першим заступником голови СУР, або заступником голови. Це мені дозволило критично виступати на засіданнях Ради СУР, а також правильно і всесторонньо оцінювати ситуацію загалом та у філіях зокрема.

На виборах 2015 року я запропонував, щоб керівником Клузької повітової організації було обрано доктора-лектора Івана Гербіла – викладача української мови відділу української мови та літератури кафедри слов'янських мов факультету іноземних мов Клузького університету імені Бабеша-Бойяї. Іван Гербіл останніми роками був моїм заступником і в ньому я побачив той характер і ту перспективну особу, яка зможе покращити діяльність нашої

клузької громади і навіть української громади в Румунії загалом.

О.С.: *Що на Вашу думку потрібно зробити в першу чергу для того, щоб покращити стан/роботу української громади в Румунії?*

І.А.: З часу приходу до керівництва СУР в основному молодого покоління на чолі з паном М.-М. Петрецьким діяльність цієї організації значно покращилася. Тішуся, що дожив до цих часів, і побачив цей серйозний якісний стрибок у діяльності Союзу. Для того, щоб СУР працював ще краще, потрібно, щоб більшість членів Ради СУР були молодими людьми з вищою освітою, із знаннями румунської та української мов, з високим рівнем культури та з прогресивним баченням культурної діяльності. Те саме повинно статися і в місцевих організаціях.

О.С.: *Що на Вашу думку потрібно зробити в першу чергу для того, щоб покращити стан/роботу української громади у Клузькому повіті?*

І.А.: Повітова філія СУР у Клужі працює добре. Можна покращити її роботу, придбавши відповідне приміщення, створивши бібліотеку, яка б відповідала запиту українців і з якої можна було б позичати книги додому, а також краще налагодивши співпрацю з іншими закордонними організаціями тощо.

О.С.: *Що Ви вважаєте найбільшим своїм досягненням у житті? Чому?*

І.А.: Беручи до уваги те, звідки я вийшов, гадаю, що своєю діяльністю я дечого досягнув. Завдяки проведеним науковим дослідженням у галузі добування нових оксидних матеріалів зі склоподібною структурою і вітрокерамікою, що містять іони перехідних елементів, та вивчення їх структурних і фізичних властивостей, мої висновки було цитовано неодноразово, а також мене відносять до першопрохідників у розвитку цього напрямку. Вважаю це досягненням.

О.С.: *Беручи до уваги Вашу багаторічну викладацьку діяльність, творчість та активну гро-*

мадську позицію і керівництво Клузькою філією СУР, вважаємо Вас надзвичайно успішною людиною. Який Ваш рецепт успіху?

І.А.: Я просто займався своєю справою – формував велику кількість студентів, мастерантів і 25 докторантів у фізиці, з яких багато хто продовжує дослідницьку діяльність в університетах Німеччини, Франції, Австрії, Сполучених Штатів Америки, Канади тощо. Мені завжди подобалося бути чесним, справедливим і допомагати всім.

О.С.: Якими рисами, на Ваш погляд, треба володіти, щоб досягнути таких же або подібних результатів?

І.А.: Гадаю, треба бути ефективним професійно, а також чесним та справедливим.

О.С.: Яких людей Ви поважаєте?

І.А.: Я поважаю всіх чесних і справедливих людей. А також тих, хто працює для прогресу всієї людськості.

О.С.: Якесь побажання/звернення до українців?

І.А.: Я хотів би сказати головне – будьте об'єднаними та не забувайте, що ви – українці. Допомогайте Україні розвиватися демократичним і євро-атлантичним шляхом.

О.С.: Дуже вдячна Вам за час, за відверті відповіді.

Так сталося, що на час виходу у світ цього інтерв'ю з паном І. Арделяном, його вже немає серед нас. Відхід у потойбіччя приємного співрозмовника, уважного керівника й чесного колеги засмутила багатьох. Пана професора часто згадують, через його коректний та відповідальний підхід до обов'язків, через здатність знайти підхід і добре слово для кожного за ним сумують чи не всі члени українського осередку в Клужі. І ми, у свою чергу, намагатимемося випрадати його довір'я та сподівання, з якими він передав кермо молодшому поколінню ще коли відійшов від справ за станом здоров'я.

Іван АРДЕЛЯН

ПРО РАЙ ПУСТИЙ

Ви не знаєте,
що я прийшов
із неба
без зірок,
де не має
ночі й дня,
де мрії
й надії
загубили
свій смисл,
де немає
могил,
лише сліди
й квіти
без барв
і запаху,
що нагадують
про Рай пустий,
без Бога
і святих...

Якщо б
знали ви,
було б вам легше?..

**КИПІЛА КРОВ
У СЕРЦІ ГОЛУБА**

На крилах вітру
повисилось
одне пташеня,
на бурульці неба
зупинилася
крапля світла,
на серцевині душі
розстелялася
бурхлива тиша,
а в серці
кипіла
кров –
кров голуба...
Цей чудовий пейзаж
спонукував мене
на хвилю мовчання...

А ЛИШЕ ПРИСУД

Хтось писав,
писав про небеса,
уявляючи,
що скаже щось
про тисячі літ
переслідуваних святих
та особливим запахом
їх бенкетів...
Де не падали крихітки,
а лише присуд
до небуття
вічного життя...

**КРОВ, МОВ
СОЛОДКЕ ВИНО**

Лишив тобі
листа під столом
і простерся,
щоб відпочити.
Снів босих ангелів

і чорта,
що тягли мене
у вічний сон
на два боки...
Тягли і розірвали
моє серце,
а кров випили разом,
мов солодке вино...

МОЖЕ, МОЖЕ

На обличчі вікна
міряю ліктем
жорстокість,
а бридкість
очищаю світлом,
душу - ладаном...
Може, може
хтось скаже,
що я
став чистим, сльозою...

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ЛІСОРУБИ

(Коротка народна драма в трьох діях)

Дорогому другові – композитору Іванові Ліберу

Motto:

Не залишусь я на чужині, клянусь шепотом смереки, стогоном бука, сумом берези, щебетанням солов'я, куванням зозулі, батьківським порогом.

Не залишусь я на чужині, повірте, хоча і самому важко вірити...

Дія I

Дійові особи:

Хор
Оповідач
Перший лісоруб
Другий лісоруб
Третій лісоруб
Іванко
Марічка
Перший вівчар
Другий вівчар
Ватаг

Смерековий, густий, предковічний ліс на Верховині. Посеред лісу невеликий луг, через який протікає гірська річка. На правому березі річки горить вогонь, біля якого сидять три лісоруби. На правому березі річки, недалеко лісу стоїть мала, але чепурна хатина. Біля хатини росте молодий дубок.

Пісня I

ПРО ВДОВУ МАРІЧКУ ТА КУЧЕРЯВОГО ІВАНКА

Оповідач:

На зеленій Верховині,
Біля тої річки,
Стоїть хата невелика
Вдовоньки Марічки.

Стоїть хата невелика,
Веселі віконця,
Перед хати Марусина
Сміється до сонця.

Хор:

Ой, Марічко, біла чічко,
Ой, Марічко, люба...
Біля твоєї хатини
Посадив-єм дуба...

Ой, хай росте та дубина
Високо, високо,
Я загляну в твої очі
Глибоко, глибоко.

Оповідач:

Ідуть хлопці в полонину
Бродом через річку,
І зиркають на хатину
Та на ту Марічку.

А Маріцці не до хлопців,
Тільки до Іванка,
Бо Іванко кучерявий,
А в бороді ямка.

Хор:

Ой, Марічко, біла чічко,
Ой, Марічко, люба...

Біля твоєї хатини
Посадив-єм дуба...

Ой, хай росте та дубина
Високо, високо,
Я загляну в твої очі
Глибоко, глибоко.

Оповідач:

Ой, віддали Марусину
За діда старого,
А вона сей полюбила
Хлопця молодого.

А Маруся молоденька
Діда доглядала,
А молодого Іванка
Кохала, кохала.

Хор:

Ой, Марічко, біла чічко,
Ой, Марічко, люба...
Біля твоєї хатини
Посадив-єм дуба...

Ой, хай росте та дубина
Високо, високо,
Я загляну в твої очі
Глибоко, глибоко.

Оповідач:

Сумувала Марусенька
В гаю і в діброві,
Веселенько стало жити
Молодій удові.

Тепер вона не сумує
Ні вночі, ні вднину,
Бо йде Іванко в полонину
Повз її хатину.

Хор:

Ой, Марічко, біла чічко,
Ой, Марічко, люба...
Біля твоєї хатини
Посадив-єм дуба...

Ой, хай росте та дубина
Високо, високо,
Я загляну в твої очі
Глибоко, глибоко.

Пісня II

РАДА ЛІСОРУБІВ

*Лісоруби сидять біля вогню та
курять люльки.*

Перший лісоруб:

Ох, як важко, ох, як тяжко
Нам на світі жити,
Поки будем, милі братці,
В багачів служити?

Хор:

«Нема хліба, нема солі,
Нема щастя, нема долі...»

Другий Лісоруб:

Де ж нам, братці, долі
Кращої шукати?

Третій лісоруб:

Підем, братці, підем,
Підем у Банати...

Хор:

Підем, братці, підем,
Підем у Банати...

Перший лісоруб:

Ой, як же нам, братці,
Край наш покидати?

Хор:

Підем, братці, підем,
Підем у Банати...

Перший лісоруб:

Ідїть у Банати – ваше діло, брата,
А я не покину рідне Закарпаття.

Хор:

Підем, братці, підем,
Підем у Банати...

Другий Лісоруб:

Ходи, ходи з нами,
Ходи з нами, брате!

Третій лісоруб:

Ходи з нами, брате,
Підем у Банати!

Хор:

Підем, братці, підем,
Підем у Банати...

Перший лісоруб:

Я не піду з вами,
Бо я вже старий,
Але піде з вами
Син мій молодий.

Хор:

Підем, братці, підем,
Підем у Банати...

Другий Лісоруб:

Ходи, ходи з нами,
Молодий Іванку,
І забудь навіки
ти свою коханку.

Перший лісоруб:

Іди, іди з ними,
Сину мій, Іванку,
І забудь навіки
ти свою коханку.

Хор:

Підем, братці, підем,
Підем у Банати...

Третій лісоруб:

Переїдем, Іванку,
Тисоньку водицю,
Ти забудь, Іванку,
Молоду вдовицю...

Перший лісоруб:

Переїдете, Іванку,
Тисоньку водицю,
Ти забудь, мій сину,
Молоду вдовицю...

Хор:

Підем, братці, підем,
Підем у Банати...

Пісня III.

ІВАНКО КУЧЕРЯВИЙ

*З лісу на луг виходить молодий
хлопець – Іванко*

Іванко:

Як мені забути
Чарівну Марічку?
Як мені забути
Мою милу чічку?

Хор:

Як тобі забути
Чарівну Марічку?
Як тобі забути
Твою милу чічку?

Іванко:

Як мені забути
Милу Марусину?
Як мені йти з вами
В далеку чужину?

Хор:

Як тобі забути
Милу Марусину?
Як тобі йти з ними
В далеку чужину?

(Далі буде)

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 321)

10.

У Златні швидко розповсюдилася чутка, що Микола Іванишин нібито проїхав селом; старий Мільо розповів, що та машина, якою він їхав, була велика і що за кермом сидів такий Іванишин, але люди не довіряли йому, і не так тому, що вважали діда базікою чи брехуном, а найбільше через те, що, мовляв, звідки розумітися Іванишинові на такому складному й рідкісному ремеслі, яким є шоферство, бо він здатний лиш давати розпорядження та молоти язиком.

– Аж тепер можемо собі уявити, скільки накрив негідник, якщо мав грошей на таку машину, – злобно зауважила Івона. – А на похорон своєї мами не спромігся прийти!..

– Та лишіть його до Бога, ма', – сказала Аспазія. – Ходім закінчити роботу, спакувати необхідне, бо уже має вернутися тато, щоб іти нам на вокзал, – доказала дівчина весело.

– Ну й тишишся ти! А я залишаюся дома зі всіма клопатами тільки на моїй голові, чи не так? А вам що? Лахи попід пахи, і...

– А я Віктора хочу видіти, ма'! Він уже стільки часу не приходив додому...

На це Івона не зреагувала, бо вважала, що сказане дочкою не є зловмисним закидом, хоч знала, що всі переконані, що через неї Віктор вже поверх трьох років не приїздив додому. «Через оті прокляті письма... Ну, й що, коли всі сердяться на мене? Нехай...» – подумала Івона, хоч і вона страждала через те, що давно не бачила сина, але ще дужче жаліла, що не має змоги хвалитися в ролі матері «пана дохтора».

Довгий час від Віктора не було ні листів, ні жодної вістки, а тому Ілаш навіть думав їхати до Бухареста й шукати сина. Але де шукати голку в сіні?! А втім, чи справді Віктор не писав батькам стільки часу? Невже Івона знов змовилася з поштарем і ховає Вікторові листи? Очікуючи вісток від сина, Ілаш зустрів поштаря і загрожував бійкою, якщо даватиме листи Івоні без його відома. Але той божився, що не прийшло жодне письмо від Ілашевого хлопця. Та через кілька місяців прибув нарешті лист від Віктора на Ілашеве ім'я. Син писав, що закінчив медінститут

і працює лікарем у Сфінту Ґеорґе, у тому, що в Дельті Дунаю (бо є й інші Сфінту Ґеорґе), що оженився на Ірині, котра теж закінчила трирічний пединститут і викладає у школі того ж Сфінту Ґеорґе; в листі Віктор цікавився про всіх: про тата, про трьох сестер і головню про Михайла та його стан здоров'я. Лиш про Івону – ні слова. Після цього вона не раз тихо мурмотіла,

наче сама собі, що дуже добре, що Віктор взяв Ірину, бо вона краща від інших (Івона, певна річ, мала на увазі Оксану), а хіба справляли вони все по-людськи? Бо яке то женіння: без весілля, без відома батьків? «Та хоч вінчалися вони й у церкві, чи лиш у сільраді?..»

А вже після того Віктор писав Ілашеві й Аспазії, якщо не щомісяця, то обов'язково раз у два місяці. Кілька разів послав їм пакунки з копченими й солоними оселедцями. Щоразу в пакунку знаходився лист і слоїк чорної ікри, з якої дома дуже дивувалися, що на світі існує й таке. У кожному листі Віктор особливо цікавився, як почуває себе Михайло, які зміни в його здоров'ї, чи загоїлися прищі на братовій спині, а також не забував посилати масть «Жеколан» і радив Аспазії продовжувати змазувати нею прищі. Також радів він уведенням у Златну електрики і писав, що у Сфінту Ґеорґе, або Катирлезі, як ще називають постарому те село, є своя електростанція, а ще більше радів Віктор довідавшись, що Михайлів стан здоров'я сталий, а то навіть можна твердити, що трохи кращий, бо майже весь час слухає радіопередачі й сам орудує тим приймачем. Він теж дуже бажає їх бачити, але поки що не може приїхати, бо нема кому заміщати його в диспансері. Але для нього була б велика радість, якщо приїдуть вони до Сфінту Ґеорґе, де матимуть нагоду бачити чарівні місця Дельти Дунаю, загоряти на сонці й купатися в морі. У лист, що був у останньому пакунку, Віктор поклав і 1 000 леїв – їм на дорогу.

– Ходім, тату, до Віктора! – зраділа Аспазія, аж сплеснула, але тут же завагалася: – А ви якої думки, поїдемо?..

– Не знаю, доцю. Може, поїдемо...

– Їдьмо, татку, бо в цю пору дуже добре – польові роботи поки що закінчили-сми... Їдемо? Якщо Віктор побрався з Іриною, скажемо йому, що і я цієї осені виходжу заміж, і Оксана матиме весілля...

– Тепер вже нема рації говорити йому про Оксану...

– То чому, тату? А я обіцяла Вікторові...

– Добре, доцю, добре. Поїдемо до нього.

Аспазія підбігла до Ілаша, обняла і гучно чмокнула в обидві щоки.

Підготовка подорожі тривала недовго. Для Віктора Аспазія зарізала «напихану» гуску, спекла калачі й

теж вона наповнила гладун повидлом, бо Івона не робила майже нічого, а коли й помагала дівчині в чомусь, здавалося, що робить те без охоти. Потім Аспазія наповнила торбинку горіхів, а Ілаш усунув між горіхи дві пляшки самогонки. Вкінці поклали все в нові сакви, а зверху дівчина поклала пакунок із харчами їм на дорогу і запитала, чи не взяти і якоїсь білизни, якщо їдуть щонайменше на десять днів?

– Ади! А ви що, збираєтесь іти на війну, прости мені, Господи? – буркнула Івона.

Ніхто не відповів.

Закінчивши підготовку, Аспазія побігла до Чезара і заявила весело:

– Ідемо з татом до Віктора! Поїхали з нами!

Сержант усміхнувся поблажливо:

– Я радо поїхав би з вами, Зіко, бо в Дельті я не бував, а чув, що вона чудова, хоч повна комарів, але комендант мене не відпустить – з військової служби не підеш будь-коли. Поїдемо під час моєї відпустки.

Коли Ілаш та Аспазія рушили на вокзал, Івона не побажала їм щасливої дороги, не переказала ними Вікторові ні слова, навіть не провела їх до хвіртки, а, підмішуючи щось у ринці на плиті, сказала не повертаючись:

– Треба було взяти повидла...

– Взяти-сми, мамо, певне, що взяли. Я не забула, що Вікторові дуже подобається повидло. Вижу, що й ви не забули...

– І глядіть, не засиджуйтеся там до осені! Вертайтесь борзо, чуєш, старий? Бо я не впораюся сама.

– А хіба два тижні – вічність?.. – сказав жартома Ілаш.

– Ви чули, люди добрі? Два тижні! – пискнула Івона.

– Ну, так, бо не будемо бити стільки кілометрів, щоб сидіти лиш два-три дні. Може, не сидітимемо у Віктора таки два тижні, а один таки побудемо у нього. А, може, прийде до нас мама та допоможе тобі де в чому, га?

– Яка ж мама помічник? Вони ледве киваються. Варта б і мені йти до неї та допомогти трохи мамі, бо Веронця, хоч і живе у неї, зайнята тим кравецтвом з ранку до ночі у тітки Ольги. А хіба можу я відірватись від своєї хати хоч би на хвилинку?..

Ще того року, коли помер Філько, Ілаш відбудував своїй тещі хату таки на старому фундаменті, і Марія повернулася додому та як-не-як ґаздує. Пощастило їй і з онукою Веронцею. Дівчина працює у тітки Ольги – у неї багато шиття, і держить дівчину за швейною машиною цілісінький день, – а ночувати ночує вона у баби і допомагає їй де в чому. Стара надіється, що Веронця через якийсь рік-два вийде заміж і осядеться в неї, а Марія залишить онуці хату, стодолу, стайню і решту дрібних прибудов та город. Землі вона вже не

має звідки дати, бо забрали спершу до «товаришії», а потім до колективу, і все.

– Зрозумів, діду? – підвищила Івона голос. – Вертайтись борзо і глядіть, не розтринькуйте гроші, чуєш?

Івони не відповіли. Ілаш та Аспазія пішли попрощатися з Михайлом, а він написав у зошиті, що просить їх, щоб вони передали Вікторові подяку за вислані братом ліки та за «Жеколан», що бажає Вікторові та Ірині всього найкращого й просить їх, щоб навідались додому.

Коли був останній раз у Сучаві, Ілаш поцікавився на іцканському вокзалі у зв'язку з їхньою подорожжю; там порадили їхати швидким поїздом Сучава-Тулча через Бухарест. Отже, зібравшись, поїхали зі Златни післяобіднім автобусом до Іцкан, а увечері сядуть там на швидкий поїзд. Пані, котра видала їм квитки, пояснила, що вони доїдуть до Бухареста вранці на Північний вокзал, де пересядуть на Тулчанський поїзд. Власне, то швидкий поїзд Бухарест-Констанца, який має у складі вагони до Тулчі.

– Тату, а не треба сповістити Вікторові про наш приїзд? Звідки йому знати, що ми...

– Таки так, доцю. А як нам поступити, га? Ану, ходім до тієї порядної пані, котра видала нам квитки, вона навчить нас, що нам робити. Може, вислати телеграму?

Вони вернулися на вокзал, розказали касирці в чому річ, а вона порадила іти їм на Пошту й потелефонувати у Сфинту Георгіе; тамтешній диспансер повинен мати телефон, – припустила вона, – а якщо ні, хай дзвонять в сільраду.

Але на Пошті виявилось, що не так просто одержати телефонний зв'язок, та не так із Тулчею, як, головно, зі Сфинту Георгіе. Після цілої години чекання Ілаш сказав телефоністці, що вони мусять іти, аби не втратити поїзд.

– В такому разі можете залишити повідомлення. Воно простіше і навіть дешевше.

– То як? Не розумію...

– Кажіть нам, що саме хочете повідомити, а коли одержимо зв'язок зі Сфинту Георгіе, передамо ваше повідомлення. Коштує шість леїв.

– Так? Це добре. Скажіть там, щоб повідомили лікаря, що завтра приїдуть до нього його тато й сестра.

– Себто ви двоє?

– Так, пані, і я вам дуже файно дякую!

Ілаш та Аспазія дійшли вчасно на вокзал. Хоч до від'їзду було ще півгодини, поїзд уже стояв, бо Іцкани – кінцева станція. У вагоні вони знайшли вказані на квитках місця, задоволені, що одне з них біля вікна, а Ілаш уступив його Аспазії.

(Продовження на 32 с.)

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 31 с.)

– Цілую руку, тату! – зраділа дівчина. – Я всю дорогу дивитимусь у вікно, бо файно видіти все. Дотепер я їздила цугом лиш до Сучави та до Радівців.

– Так, але то ніч, і не зможеш видіти хтозна-що...

– То нічого. Я все одно...

Ще якусь годину, трохи завидна, дівчина задивлялася зачарована у вікно, любилася пейзажами, попри які стрілою, як їй здавалося, мчав поїзд; Аспазія, зашарівшись від втіхи, мовчала. Ілаш обмінявся кількома словами з іншими пасажирами їхнього купе, а сусідові, котрий поцікавився, куди їде, гордо відповів, що їде разом із дочкою до сина-лікаря до Сфинту Георґе, до того, що в Дельті Дунаю, а не до того, що в Брашовській області.

Через якийсь час у купе перестали гомоніти, хтось вимкнув світло, і, заколисаний монотонним стуком коліс, Ілаш задрімав. А Аспазія, хоч у темряві не було видно майже нічого, сильно хвилювалася, і сон не брався її. Аж десь перед ранком заснула й вона на годину, і приснилася їй Івона. Її мама, ніби, їхала й вона разом з ними до Віктора й була дуже сердита, кричала водно, що вона зробить все можливе, щоб перевести Віктора до Златни, а лікар Замфір хай їде, куди хоче. «Ади, хай їде до Сфинту Георґе замість Віктора!» – не переставала Івона кричати. Аспазія прокинулася дуже збентежена цим сном. Розказала пошепки той сон татові, а Ілаш лагідно усміхнувся:

– Е, доцю, сон, мов ранішня пара, що зникає при появі перших променів сонця. Ади, надворі вже розвиднілося, і найпізніше через годину доїдемо до Бухаресту, так кажуть вони, – вказав Ілаш носом двох пасажирів, що сиділи напроти.

Хоч було ще дуже рано, коли доїхали, Північний вокзал був повен людей, просто кишів, мов мурашник, і це геть спантеличило Аспазію, вона вхопила Ілаша за руку, наче мала дитина, яка боїться, що загубиться в натовпі. Коли побачив залізничника, Ілаш спішно підійшов до нього:

– Будьте ласкаві, скажіть, на якій колії швидкий поїзд Бухарест-Констанца?

– Цікавтеся ось там, де написано *Informații*, – вказав залізничник молотком з дуже довгою ручкою.

Після того, як довідалися, що їхній поїзд прибуде на дев'яту колію через майже півтора години, Ілаш сказав:

– Є в нас, значиться, досить часу, аби щось закусити.

– Маємо в бесагах¹, – відповіла дівчина, – бо приготувала-сми з дому на дорогу: хліба, варених яєць, бринзі, солонини, цибулі.

– Цю їду бережимо на обід. Тепер ходім до ресторану, десь тут повинен бути, бо така велика станція, певне, має ресторан, якщо є навіть і в нас. А тою їдою, що ти з дому приготувала, будемо обідати на шіфі.

Від стрічних вони довідалися, що, слава Богу, на Північному вокзалі є де їм поснідати: два «панські» ресторани, велика закусочна та ще й буфет, тобто свого роду корчма, де можна їсти-пити стоячи за високими столами.

Ілаш та Аспазія зайшли у корчму; там було повно людей, цигаркового диму й гамору. Вільних столів не було, й вони підійшли до єдиного, за яким стояв брудний та драгтивий волоцюга чи жебрак.

– Можна? – запитав Ілаш.

– Чому питаєш? Хіба це мій стіл? – огризнувся волоцюга.

Ілаш не звернув на те уваги й сказав дочці:

– Стоятимемо за цим столом. Підожди тут, я йду видіти, чим можемо закусити в цій корчмі.

Ілаш замітив, що в буфеті нема кельнерів, і люди замовляють прямо від буфетника, що за прилавком. Він замовив ковбаси з колоченою квасолею, квашених огірків, стопку цуйки й дві гальби пива.

Коли повернувся до столу, Ілаш побачив, що волоцюга сіпає Аспазію за руку.

– Мов! – крикнув загрозливо Ілаш і поставив куплене на стіл. – Гляди, а то почухаю тебе зараз, якщо спина свербить! Чого тобі?

– Вимагає від мене п'ять леїв, – сердито сказала дівчина. – Каже, що за то, що прийняв нас до столу.

– А ти казав, що то не твій... Мов, дивись, а то!.. – сказав Ілаш уже м'якше, а потім до Аспазії: – Їжмо, доцю, бо в нас мало часу, – вииняв він ніж із-за пояса і став краяти ковбасу спершу в доччиній тарілці.

Волоцюга заскавулів плаксиво:

– Прошу вас, дядьку, дайте два леї...

– А ти казав п'ять, ні?

– Стануть два...

– Навіщо вони тобі?

– За півтора лея куплю собі 50 цуйки, а за решту кілька цигарок.

– Добре, хлопче. Якщо б збрехав, що гроші потрібні тобі на хліб, я не дав би, а тому, що сказав правду, ось два леї, і йди з Богом.

Жебрак взяв гроші й, не дякуючи, подався до прилавка.

– А ви звідки знали, тату, що він викавчує² гроші на горілку? – здивовано, але горда своїм батьком запитала Аспазія.

¹ бесаги – сакви. (К. Ір.).

² кавчити – настирливо просити плаксивим голосом. (К. Ір.).

– Прочитав-сми на його лиці, – засміявся Ілаш. – Ну, а тепер випиймо й ми. Тривай, доцю! – підняв він стопку.

– Цілую руку, тату! Аби й ви були здорові! Але я не зможу випити всю гальбу.

– Нічого, доп'ю я, а тобі куплю сифону. Чи, може, сиропу, га? Бо після цієї пересоленої ковбаси та огірків, схочеться пити.

Закінчивши сніданок, Ілаш з дочкою подалися до дев'ятого перону, звідки, сказали їм, від'їжджатиме швидкий поїзд Бухарест-Констанца. Вони дійшли до дев'ятого перону, але поїзда ще не було, зате перон був уже повен різного народу та багажу, крикливих продавців, які вихваляли свій товар, носильників і кілька жебраків із простягнутими руками, котрі плаксиво просили милостині, серед них і той, котрому дав Ілаш два леї, але їхній жалібний хор раптом замовк при появі міліціонера.

– Скільки тут народу, тату! – дивувалася Аспазія. – Більше, ніж сходяться у нас на Богородицю!

Прибув нарешті констанцький поїзд, і юрба накинулася на вагони. Ілаш та Аспазія знайшли свій вагон, але найбільше задоволення мала дівчина, коли помітила, що їхні місця біля самого вікна. А через чверть години, коли почувся гудок і поїзд рушив повільно, Аспазія перехрестилася тричі, наслідуючи жести свого батька. Поступово поїзд набрав швидкості, а Ілаш сплеснув незадоволений:

– Ти диви! Ми взялися за одне, за друге, і я забув-сми купити цигарок.

– Нічого страшного, – сказав юнак, що сидів поряд. – Через два вагони звідси, у третьому – вагон-ресторан; там можна купити й цигарок.

– Так? То добре – піду купити. Третій вагон, кажете?

– Третій. Але доти угощу я вас, – сказав юнак, вийняв з кишені пачку «Снагов» і простягнув Ілашеві, – Прошу!

– А, це оті панські? Я не дуже люблю цигарки з корком, бо у них не той смак.

– То чому? Вони теж з тютюну, але в одному кінці мають фільтр, який зменшує кількість отієї отрути.

– Може, воно так, як ви кажете, але цей чортівський бур'ян такий проклятий, що ніяк не можна скараскатися його, – засміявся Ілаш. – Та доки піду купити своїх «Марашештів», покурю ваших. Дякую!

Постійно вглядаючись у вікно, Аспазія слідила, як пробігають будівлі, городи, поля, окремі дерева, криниці з журавлем серед поля, чагарники, доки задрімала. Минулої ночі вона не стулила очей. Вкінці дівчина скоцюрбилась у кутку й насунула на обличчя фіранку.

– То ваша дочка? – поцікавився юнак.

– Так. Сеї ночі вона зовсім не спала, тому-то тепер...

Ілаш залишив Аспазію спати, доки сама прокинеться, а вона проспала аж до Бабадагу, навіть не пробудилася, коли у Медджидії відчепили тулчанські вагони від констанцького поїзда і причепили їх до того, що їде до

Тулчі. Тільки коли тулчанський поїзд зупинився на станції Бабадаг, Аспазія відсунула фіранку й усміхнулася засоромлено:

– Ади, а я заснула...

– Дуже файно з тебе! – похвалив її Ілаш. – Через якусь годину доїдемо, так повідомив п'ять хвилин тому провідник.

Потім Ілаш нагнувся і сказав щось Аспазії пошепки, через що дівчина дуже почервоніла й опустила погляд.

– Іди, доцю, не встидайся, бо туди всі ходять... У цьому кінці вагона ближче.

До Тулчі доїхали о пів ба першу. Вийшли з поїзда і зараз же поцікавилися у першого стрічного, як дійти до дунайського порту.

– Порт ось там, – вказав чоловік пальцем. – Ідіть таки берегом Дунаю – ближче.

– Ну й широка ця ріка, тату! – дивувалася Аспазія. – А шіфи, ади, які великі!

– Так, Аспазійко, Дунай велика ріка, – підтвердив Ілаш. – Коли ти спала, ми переїхали дуже довгий залізний міст.

– Йой, тату! Чому ви мене не збудили?

– Нічого. Будеш видіти той міст, коли будемо повертатися. То добре, що ти відпочила-с.

В порту купили квитки на «пасаджер» (так називають місцеві жителі річкові нешвидкі пароплави) до Сфинту Георг'є, який відчалював рівно о першій. Доти Ілаш та Аспазія сіли на лавку в недалекому скверику, дівчина вийняла зі саквів харчі й стали їсти поспіхом, щоб не спізнитись на «пасаджер». Залишилося в них ще часу купити пампушки і випити по гальбі сиропу з освіжальні, що на узбережжі, після чого подалися на сьому пристань. Вздовж борту здалеку видно темно-синій напис: ДРОБЕТА. Це невелике ще й старе судно, але їм здалося воно величезним. Ілаш та його дочка піднімалися на судно разом з іншими пасажирами, більшість з яких несли пакунки, корзини, міхи та торби з покупками з міста; там: цукор, мука, пляшки олії, сітки овочів та фруктів, пляшки спиртного, головно цуйки та водки.

Ілаш та Аспазія знайшли собі місце на палубі, сіли на лавку якомсь боязко, власне, схвильовані, бо вперше їхали не автобусом, не поїздом, а пароплавом, тому той момент набув для них певної урочистості.

Через кілька хвилин, заколисані легким погойдуванням, Ілаш та Аспазія перехрестилися тричі, а він вимовив полегшено:

– Боже поможи! Уже рушили...

– Тату, а то що за птахи на Дунаї, бо не виглядають ні на качки, ні на гуси?... – запитала дівчина тихо, щоб чув лиш її батько.

– То, видай, чайки... Ти не виділа, що писав Віктор? Там, каже, стільки всяких птахів, що зроду не виділи-сми...

(Далі буде)

Віргілій РИЦЬКО**ЕПОПЕЯ ЗАДУНАЙСЬКИХ КОЗАКІВ****(Драма)***(Продовження з № 321)*

***

Супровідники Гладкого направляються до гостинниці після того, як напоїли коней і повели їх в конюшні.

Гладкий (звертається до Володимира): Ну, як тут справи? Підготували все?

Володимир: Ми виконали всі ваші вказівки. Нічого не оминули.

Гладкий: Ти уважно дивись, коли всі увійдуть в приміщення.

Володимир: Здається, що всі увійшли. Сідаймо на коней та їдьмо, бо човен нас чекає. Поїдемо й ми по їхніх слідах та зустрінемося всі в Катирлезі.

Гладкий: Ходім!

Два вершники зникають в теміні ночі.

***

Сілістра. Шатро візира. Великий неспокій. Бо минув уже день, а паша Мехмет ще не вернувся після переслідування Гладкого.

Візір: Вечоріє, а наш Мехмет ще не вернувся. Чи так далеко від'їхав Гладкий, що його не могли догнати?

Воїн: Може, вони вступили в бій, і хтозна, як це закінчилося. Бо Гладкий та його козаки добрі воїни.

Візір: Що хочеш сказати? Ти гадаєш, що Мехмет був убитий козаками?

Воїн: Вам відомо, що в боротьбі все можливо!

Візір: Тоді візьми 20 воїнів, і їдьте якнайшвидше по їхніх слідах. Цієї ночі повний місяць, то ж Аллах освітить вам дорогу!

Воїн: Дуже добре! Так і зроблю!

Невдовзі загін озброєних турецьких вершників покидає табір.

***

Чутка про те, що Гладкий утік, розповсюдилась між козаками у Сілістрі. Козаки й турки хвилюються. Напруга зростає. Вже турки оточують козаків. Козаки радяться.

Іван: Здійснилися найсумніші пророкування про зраду Гладкого.

Лаврін: Дві зради відразу. Частина козаків піде до москалів, а ми тут будемо турецькими заручниками.

Федір: Дивлюсь навкруги і бачу турків, готових у будь-який момент напасти на нас.

Василь: Якщо буде потрібно, будемо боротися. А турецькими невірниками не станемо, краще загинемо!

Лаврін: І це завдяки нашому козаку!

Федір: Добре мовить народ... Бережи мене, Боже, від друзів, бо від ворогів сам бережусь!

Іван: Сумно. Я думаю про тих у Дунавці, скільки лиха наробив їм Гладкий!

Лаврін: Це тільки Бог може знати. А, поки що, будьмо спокійними, бо бачу, що турки погано дивляться на нас...

***

Опівночі турецький загін повертається в табір і чекає перед шатром візира.

Візір: Це не залишиться без суворої кари, хай побачуть козаки, як карає візір зрадників. Піди зараз же до козаків і приведи мені чотирьох керівників. Візьми зі собою ще десять людей. Обеззбройте і приведіть їх сюди!

Сайдан: Добре!

За якийсь час Сайдан прийшов з чотирма козаками: Іваном, Лавріном, Федором, Василем. Сайдан каже вартовому, щоб повідомив великого візира. Із шатра виходить візір.

Візір: Іване, я вам довіряв уже стільки років. Чому не повідомили мене про намір Гладкого?

Іван: Не знали!

Візір: Ви всі чотири були отаманами стільки років, а він був тільки рік! Як ви не дізнались про його наміри?

Іван: Бо він нам нічого не сказав. Ми знали, що нам треба приїхати сюди з нашим військом.

Візір: Ви брехуни і зрадники! Ви забули про всі пільги, які мали стільки років від Порти?

Іван: Ми не винні, о великий візире!

Візір: Сайдане, покарай цих зрадників зараз же, щоб завтра вранці всі козаки побачили, яка розплата чекає зрадників! Відрубайте їм голови!

Іван: Козак повинен умирати із шаблею в руках в бою проти ворога, а не як звір.

Візір: Ви умрете не від шаблі, а від наших ятаганів. Сайдане, бери людей і виконуй наказ! Потім повішайте їх тіла в козацькому таборі!

***

Світає. З-за горизонту підіймається велике, червоне сонце. Зі свого шатра виходить візір.

Візір (звертається до своїх вартових): Хай придуть до мене всі капітани!

Вартовий: Зараз повідомимо їх.

Незабаром перед шатром зібрались турецькі капітани, чекаючи на розпорядження Візира.

Візір: Капітани, наказую вам, негайно роззбройте козаків, згрупуйте їх по 150 осіб, і кожна група має бути під наглядом моїх офіцерів.

Капітан: А якщо не захочуть здати зброю?

Візир: Тоді відрубайте їм голови!

Капітан: Добре! Зрозуміли!

Візир: Після того, як роззброєте і згрупуєте, відправте їх в найдальші краї Туреччини, розкиньте їх повсюди, щоб ніколи не могли зустрітись. Який не витримає дороги, зараз же убийте. А тепер виконуйте наказ!

Капітан: Виконаємо, як наказано!

Візир: Хай залишаться тут мої генерали!

Генерал: Готові виконати накази великого візира!

Візир: Візьміть 3000 воїнів і руште до Дунавця! Ріжте і паліть все, що зустрінете на вашому шляху. Нікого не щадіть. Підпаліть Січ. Хай згорить все: хати, господарства. Хай залишаться тільки руїни і попіл. Щоб ніхто не зміг згадати, що там було.

Генерал: Сьогодні рушимо і виконаємо ваш наказ, о великий візире!

Січ у вогні

Дунавець. Кілька курінних отаманів сидять навкруж воєню, курять і розмовляють. Вдаліні здіймається велика хмара куряви, піднята турецьким військом.

Курінний отаман: Хто подумав би колись, що побачимо Січ зруйнованою?

Інший курінний отаман: Згадайте Запоріжжя, Вилково, Катирлез, Сеймени, тоді нема чого дивуватися!

Інший отаман: Правду речить панотець, на землі нічого вічного не буває, тільки муки. Хвороби, терпіння, війни...

Курінний отаман: З усього, що тут було, залишилось лише марення!

Інший отаман: Гладкий взяв із собою 200 молодих козаків. 2000 залишились у Сілістрі, а тут – біля тисячі...

Курінний отаман: І з тисячі козаків ми зробимо військо!

Інший курінний отаман: А що видніється там, в обряях?

Курінний отаман: Вершники. Здається, турки!

Інший курінний отаман: Виглядає, що не з миром йдуть!

Курінний отаман: Ходім швидше, повідомимо козаків. Бийте клепало щосили, сповістіть усіх про небезпеку!

Козаки швидко виходять з шаблями, з рушницями, сідають на коней і готуються до битви. Настав великий галас, козаки закликають одні одних до боротьби.

Курінний отаман (звертається до козаків): Будемо боротися на смерть, щоб ніхто не попав живим в турецькі руки! Якщо не помремо тепер, то помремо іншим разом!

Козаки: Будемо боротися! Перемога чи смерть!

Курінний отаман: Будьте готові, наближається ворог! *Турецьке військо прибуло до Січі. Генерал наказав зупинити військо і звернувся до козаків:*

Генерал: Козаки, наше військо набагато більше, тож краще здайте зброю, коней і все, що маєте на Січі, а ви підете з нами в Сілістру!

Курінний отаман: Ми бачимо, що вас набагато більше, та ваша пропозиція, генерале, як поличник для нас!

Генерал: Перетерпіть сором – і залишитесь живі!

Курінний отаман: Генерале, для нас життя чи смерть – все одно!

Генерал (звертається до сурмача): Сурми команду до бою!

Починається жорстока битва. Козаки героїчно борються проти турків. Рубають наліво і направо. Чуються вигуки двома мовах. Падають козаки, падають турки, падають коні. З шабель летять іскри, з пістолів – спалахи й дим. Козаків залишається все менше. Турки посилюють натиск, бачачи, що близяться до перемоги. Генерал наказує сурмачу, щоб засурмив кінець бою. Звучить сурма. Галас починає затихати.

Генерал: Військо хай відійде на 200 метрів від місця бою!

Турецькі війська відходять, хто кіньми, хто пішо, багато з них поранені. На місці битви – трупи людей, коней, деякі ще живі б'ються зі смертю.

Генерал: Паша Мемур!

Мемур: Слухаю, генерале!

Генерал: Заходьте по всіх приміщеннях Січі, що знайдете – забирайте! Потім спаліть все до тла!

Мемур: Зробимо, генерале!

Турки грабують Січ, а потім підпалюють. Полум'я здіймається до неба. Тріскають палаючі балки, а іскри з комишевих покрівель створюють червоні хмари. Дим застеляє все навкруги. Турки віддаляються від Січі та ще наздоганяють окремих козаків, чи простих людей, що працювали в полі. Рубають всіх.

***

Наступного дня на Січі ще стоїть задушний, чорний дим, мов останній подих після тяжкої агонії. Повсюди мертві тіла. Зграї круків крячуть над трупами.

***

З найвищої частини Дунавця видно священника і бандуриста. Панотець молиться. Бандурист грає ба бандурі.

Священник: Дні й ночі плачуть мої очі, і не перестануть. Мій народ був жорстоко знищений!

Бандурист: Дивлюсь на поле і бачу моїх братів, пронизаних шаблями... В слободах мучать-катують людей.

Священник: Боже, не покидай нас! Пригадай і про український народ!

Бандурист: Так закінчилась епопея дунавецьких козаків! Після багатьох боїв і перемог!

Священник: Прийшов і до нас юда та й продав нас.

Бандурист: Пливають Дунаєм трупи українців. Дикі птахи клюють їх тіла. Всюди порох і попіл!

Священник: Із попелу Січі з'являться нові покоління українців, які співатимуть казку своїх предків...

к і н е ц ь

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

(Продовження з № 321)

ЦАРІ

Настанови царя над нами,
щоби правив нами, як воно діється в усіх народів.
І книга Самуїла, 8: 5

Судді управляли ізраїльським народом довгі роки. Останнім суддею був пророк Самуїл. Він мав від Бога такий дар, що наперед віщував майбутні події. Коли Самуїл постарів, ізраїльтяни сказали йому:

– Настанови царя над нами.

Самуїлові не сподобалося це прохання, бо воно суперечило волі Бога. Однак Господь сказав йому:

– Уволь їхню волю, постав царя над ними.

І Самуїл почав чекати слушного моменту, щоби виконати наказ Господа. І незабаром це сталося.

САУЛ

Прав над Господнім народом і визволь його з рук
ворогів...
І книга Самуїла, 10: 1

У часи Самуїла в Ізраїлі жив чоловік на ім'я Кіш. Якось у нього пропали ослиці, і він послав свого сина Саула розшукати тварин. Але Саул і його слуга не змогли знайти ослиць і звернулися за порадою до Самуїла. Коли пророк побачив юнака, Господь сказав йому:

– Ось чоловік, який буде управляти народом моїм.

Самуїл сказав Саулові:

– Не турбуйся тепер про своїх ослиць, вони знайдуться.

Щасливий дім батька твого!

Саул не зрозумів слів пророка. Але наступного дня, проводжаючи його, Самуїл вилив елей на голову юнака і сказав:

– Господь вибирає тебе царем народу свого.

Таке помазування святим елеєм відбувалося з усіма царями ізраїльськими, тому вони називаються Божими помазаниками.

Незабаром після цього Самуїл зібрав усіх ізраїльтян для урочистих виборів царя. Кинули жереб – він випав на Саула.

Саул був високим на зріст і дуже вродливим. Народ з радістю зустрів обрання його і захоплено кричав:

– Хай живе цар!

Так за Божим наказом Саул став царем ізраїльтян.

Спочатку Саул був вірним Богові, догоджав йому й успішно перемагав у війнах ворогів своєї вітчизни. Але потім прогнівив Господа своїм непослухом і гордістю, і Господь покинув його.

Самуїл дуже засмутився, бачачи, що Саул чинить всупереч волі Божій. Даремно намагався пророк нарозумити непокірного царя. І якось Господь сказав Самуїлу:

– Чи довго тобі побиватися за Саулом? Піди до міста Віфлеєма до чоловіка на ім'я Ессей. Серед його синів я знайшов царя для свого народу.

Самуїл відправився до Віфлеєма і запросив Ессея із синами разом помолитися Богові і принести йому жертву. Всі сім синів Ессея, які прийшли з батьком, сподобалися Самуїлові, але Господь не вказав серед них на царя. Тоді Самуїл запитав:

– Чи всі сини твої прийшли з тобою?

Ессей відповів:

– Є ще наймолодший – Давид. Він тепер пасе отари на полі.

Самуїл звелів привести і наймолодшого. Юнак дуже сподобався пророкові. Господь відкрив йому, що це і є майбутній цар ізраїльський, і звелів помазати його на царя. Самуїл вилив елей на голову Давида, і з тих пір Дух Господній був на ньому. Юнак був дуже розумним і відважним, серце його було добрим і відкритим, він часто щиро молився Богові.

Коли Господь покинув Саула за його нечесність, той став часто і сильно тужити. Щоби розважити царя, придворні привели до нього Давида, який добре грав на гусях. Давид припав до серця Саулові, і той зробив його своїм зброєносцем. У дні туги і відчаю Давид грав йому, і на душі в царя ставало спокійніше. Однак невдовзі Давид повернувся додому, щоби пасти отари свого батька.

ДАВИД

Тридцять років було Давидові,
як він став царем, і царював він сорок років.
ІІ книга Самуїла, 5: 4

Сталося так, що на ізраїльтян напали філістимляни. Старші брати Давида пішли на війну боронити рідний край. Одного разу Давид поніс братам до табору харчі і почув, як велетень Голіаф насміхається над ізраїльтянами, а ніхто не наважується стати з ним до бою.

Давид підійшов до Саула і попросив дозволити йому вийти на бій з Голіафом. Саул відповів йому:

– Ти ще юнак, а філістимлянин вояк з молодих років.

ХРИСТИЯНСЬКІ ЧИТАННЯ

Але Давид розповів Саулові, як Бог допомагав йому в боротьбі з левами і ведмедами, коли він пас вівці. І тоді Саул сказав Давидові:

– Іди, і нехай Господь буде з тобою!

Давида одягли у броню і мідний шолом, до боку причепили меч. Але Давид не зник до такого озброєння. Він зняв його з себе, узяв свою пастушу палицю, знайшов у струмку п'ять гладких камінців, поклав їх до своєї сумки і виступив проти філістимлянина.

Голіаф, побачивши Давида, почав насміхатися над ним:

– Хіба я пес, що ти йдеш на мене з палицею?

Давид відповів йому на це:

– Ти йдеш на мене зі списом, ратищем і мечем, а я йду на тебе в ім'я Господа, Бога ізраїльтян, якого ти зневажив.

А потім Давид метнув у Голіафа каменем із праці так, що ворог мертвим упав на землю.

Філістимляни, налякані смертю свого велетня, кинулися тікати, а ізраїльське військо здобуло над ними перемогу.

Після смерті Саула став Давид царем і столицею своєї держави зробив Єрусалим. Він правив довго й мудро, уславився численними перемогами над язичницькими племенами та склав багато релігійних пісень на честь Бога, які називаються псалмами. У деяких псалмах пророкував Давид про Ісуса Христа. Господь Бог благословив Давида і пообіцяв, що з його роду вийде Спаситель світу.

СОЛОМОН

Наділив Бог Соломона мудрістю
і вельми великим розумом, і серцем широким...

І книга Царів, 5: 9

Після смерті Давида на престол вступив його син Соломон. Царювання він розпочав щирою молитвою до Бога. Вночі з'явився йому Господь і сказав:

– Проси у мене чого хочеш, і я все тобі дам.

Соломон відповів:

– Господи, дай же мені світлий розум, щоби я міг по правді судити людей і справедливо управляти ними.

Господу сподобалася відповідь молодого царя. І сказав тоді він:

– За скромність твою дам я тобі і розум, і багатство, і славу, а якщо ти завжди будеш вірним мені, дам тобі і довгий вік.

І незабаром полинула світом слава про надзвичайну мудрість і справедливість царя.

Якось прийшли до Соломона на праведний суд дві жінки. Одна із них розповіла:

– Добрий правителю, розсуди нас. Кожна із нас має мале дитя. Коли ми спали в одному домі, то моя подружка у сні ненароком

придушила своє мале і потайки підклала мені, а моє живе дитя взяла собі.

Але інша жінка перебила її:

– Ні, володарю, це вона задушила своє дитя, а живе – моє!

Соломон наказав воїнам:

– Візьміть меч і розітніть це живе дитя надвоє і дайте половину одній, а половину – іншій!

Як тільки цар промовив ці слова, то перша жінка заголосила:

– Ні! Ради Бога, не губіть дитини, краще віддайте їй, тільки б вона залишилася живою.

Інша ж нетерпляче підганяла:

– Ріжте її, ріжте. Хай не дістанеться ні їй, ні мені.

Тоді Соломон, випробувавши обох матерів, сказав:

– Віддайте дитя тій, яка насправді жаліє його і любить. Вона його справжня мати.

Здалеку приходили люди послухати мудрі слова царя Соломона, подивитися, як чинить він суд. Але не тільки великою мудрістю прославився на віки цар Соломон. Славний він ще одним великим вчинком. Виконуючи заповіт свого батька Давида, Соломон збудував у Єрусалимі перший храм Божий. Цей храм був таких дивовижних розмірів, таким красивим і багатим, що його вважали одним із чудес світу.

Коли освячували Соломонів храм, в нього внесли Кивот Заповіту зі священними реліквіями. Тут сталося чудо: з неба упав вогонь і підпалив жертву, покладену на жертвник.

Усі славили царя за мудрість і незліченні скарби. Однак так тривало недовго. Слухаючи, як усі його хвалять, зробився Соломон гордим. Володіючи багатством, почав він тратити його на бенкети, розлінився і перестав молитися Богові

Тоді сказав йому Господь:

– Ти забув мене і більше не слухаєш моїх повелінь. За це твої діти уже не будуть панувати над усім єврейським народом.

І з того часу життя Соломона минало в турботах і тривозі. Одне за одним відходили від Ізраїля завойовані Давидом міста, а всередині країни почалися народні невдоволення.

Під кінець життя Соломон покаявся, але кара Божа не минула його. І коли він помер, царство єврейське поділилося на два – Ізраїльське та Юдейське. Між обома державами загострилися стосунки, що призвело до безперервних воєн і чвар. Ізраїльські царі відступили від віри в єдиного Бога. Вони поклонялися різним божкам, схиляючи до поганства і свій народ. У ті часи смуту і духовної кризи Господь Бог послав пророків, щоби вони повернули відступників до істинної віри.

(Далі буде)

ГУЦУЛЬСЬКІ ВЕЛИКОДНІ ЛЕГЕНДИ

ПЕКУН

У Гуцульському краю серед зелених гір є чимало долин і ущелин. Можна зустріти тут такі місця, де майже ніколи не потрапляє сонячне проміння. В одному такому яру з давніх-давен жив злий дух Пекун. За своє життя він ні разу не бачив сонця і не був далі свого яру.

Спочатку Пекун гуляв по землі й творив лихі справи. Дуже радів злий дух, якщо йому вдавалось переманити людську душу на свій бік. Одних він залякував своїм страшним виглядом, інших купував за золоті дукати. Але найбільше любив Пекун малих дітей. Якось перед Великоднем вийшов Пекун зі схованки й помандрував у Карпатський край вербувати людей для нечистої сили й ганебних справ. В одному селі злий дух побачив маленьку дівчинку, що малювала писанку. Застосовуючи свої чари, Пекун намагався заворожити дитину. Але маленька гуцулочка так захопилась роботою, що Пекун ніяк не міг привернути її увагу.

Нарешті йому вдалося вирвати писанку з дитячих рук, і він чимдуж помчав до схованки. Дитина плакала, а люцифер Пекун радів з дитячих сліз і задумав розбити писанку. Як тільки злий дух вдарив розписаним яйцем об виступ гірської скелі, писанка тріснула. Пекун почав трощити писанку, топтати її ногами.

Але тут сталося чудо: з решток писанки утворилися ланцюги. Пекун аж пащу відкрив від здивування. А тим часом чарівні ланцюги обмотали лапи й шию

злого Пекуна і прикували його до стін та дна яру. Пекун спочатку легко, а потім з усієї сили почав рвати ланцюги.

З того часу злий Пекун живе в темному яру й не бачить світу білого. Двадцять ланцюгів міцно й надійно тримають злюку в темноті й сирості.

Із цієї криївки він висилає своїх слуг – малих чортенят на обзори по цілому світу. Коли вони повертаються, Пекун питає у них, чи люди живуть у згоді. Якщо почує, що гніваються чи сваряться між собою, тішиться, бо то його люди. І тоді ланцюги слабнуть, а злюка має нагоду підійти трошки ближче до людей. Далі питає чортенят: «Чи діти шанують родичів? Чи мирно живуть сусіди, а чи, може, сваряться? Чи жінки й дівчатка пишуть писанки, а чи ні?» Коли його посланці кажуть, що люди пишуть писанки, діти шанують батьків і сусіди живуть мирно, у злагоді, то Пекун плаче, бо ті, що пишуть писанки й виконують християнські заповіді співжиття, не можуть стати його людьми. Плачучи, чудовисько намагається зірвати ланцюги, але вони міцні й з кожною доброю справою на землі ці ланцюги стають міцнішими. Не пускатимуть Пекуна вони доти, поки люди пишуть писанки та живуть у злагоді.

Сподівається Пекун такого часу, коли люди пересваряться між собою і перестануть писати писанки. Аж тоді він зможе вирватись на волю і запанувати між всіма. Аж тоді настане кінець світу. Сподіваємось, що не вдасться Пекунові дочекатись такого часу, бо діти наші шанують батьків і разом з ними пишуть писанки.

ПОКИ ЛЮДИ ПИШУТЬ ПИСАНКИ – ДИЯВОЛ БЕЗСИЛИЙ

Невдовзі після свого Воскресіння Христос переміг диявола і закував його дванадцятьма залізними ланцюгами в підземеллі під Голгофою, за дванадцятьма залізними дверима, котрі замкнені на дванадцять залізних замків. Але нечистий ще має силу, день і ніч він рветься на волю, розгриз уже одинадцять залізних замків і злизав одинадцять залізних дверей. Ще мить – і впаде остання, дванадцята перепона. Вирветься тоді диявол на білий світ, і настане світу кінець. Але саме в цю мить дзвонять у церкві дзвони, люди вітаються словами «Христос воскрес!» й обдаровують одне одного писанками. Тоді враз поновлюються всі окови на нечистому, всі двері й замки. Отож сидіти там, за ними дияволу довіку – поки люди на землі писатимуть писанки й вітатимуть одне одного з Великоднем.

ВЕЛИКОДНІ ВІРШИКИ ДЛЯ НАЙМЕНШИХ

Платон ВОРОНЬКО

ВЕЛИКДЕНЬ

На столі – духмяна паска,
А круг неї – писанки.
Уділи нам, Боже, ласки
На всі дні, на всі віки!

Немала у нас родина,
Та молитва всіх єдина:
Хай розквітне Україна,
Як в погожі дні – весна.

Марійка ПІДГІРЯНКА

ПИСАНКИ

Спекла мама на Великдень
Біленькі паски,
А я куплю собі краски,
Спишу писанки.

Розпишу я на писанках
Квітки, ялички,
Розмалюю, роздарую
Межи сестрички.

А братові маленькому
Дам писанки дві,
Щоби ними карбулявся
В шовковій траві.

Дмитро ЧЕРЕДНИЧЕНКО

ПИСАНКА

Розмалюю писанку,
Розмалюю,
Гривастого коника
Намалюю.

Розмалюю писанку,
Розмалюю,
Соловейка-любчика
Намалюю.

Розмалюю писанку.
Розмалюю,
Різьблену сопілоньку
Намалюю.

А сопілка буде грати.
Соловейко щебетати,
А гривастий кониченько
Славно танцювати.

Катерина ПЕРЕЛІСНА

ПИСАНКА

Гарна писанка у мене,
Мабуть, кращої й нема.
Мама тільки помагала,
Малювала ж я сама.

Змалювала дрібно квіти,
Вісім хрестиків малих,
І дрібнюсінько ялинку
Й поясочок поміж них.

Хоч не зразу змалювала,
Зіпсувала п'ять яєць, –
Та як шосте закінчила,
Тато мовив: „Молодець!”

Я ту писанку для себе,
Для зразочка залишу,
А для мами і для тата
Дві ще кращі напишу.

ХРИСТОС ВОСКРЕС

Христос воскрес! – Воістину!
Воістину воскрес!
Співаймо пісню радості
Царю землі й небес.
Христос воскрес! О, сонечко,
З високих височин
Подай же радість світові:
Воскрес Господній Син!
Христос воскрес! Повітрячко,
Ти ллєшся із небес,
Співай побожно, радісно:
Воістину воскрес!

Леся ХРАПЛИВА

ОДАРОЧКА МАЛЮЄ

Ой малює Одарочка
Писанки червоні,
І біжать до неї взори:
Півні, зорі, коні.
Кожне просить на писанці
Його написати,
Кожне хоче звеличати
Господнєє Свято.
Кожне каже: – На писанці
Я вже не віднині!
Мене здавна так писали
Та ще в Україні!
Подумала Одарочка,
Сіла за роботу.
Вже всі взори на писанці
В Велику Суботу!

Анатолій КРАТ

ПИСАНКА

Я з-за столу не вставала,
На яєчку малювала
Роду нашого святиню –
Українську берегиню.
Гарна писанка у мене,
Бо вона для тебе, нене!

ДИПТИХ

1

На скроні, де ще б'ється тепла жилка
тремтить пелюстка. Черешнева мла.
Червоним ще не правлена помилка
Ти вже її шукала
й не знайшла.

В десниці долі шабля – не указка.
Але й таблиця долі не страшна,
допоки є між нами перша паска
дитинства.

Цвітом

свячена

вона.

2

Святили паску черешневим цвітом –
черешня на великдень розцвіла
і подихом, пелюсткою сповитим,
хитнула запах свіч...

Не рання мла,

а ніч,
прошита колом свіч,
зосталась.

Утьмі
навколо церкви –
коло свіч.
За ними нас не видно – мов сховались.
Ми рідко сходим з родових сторіч.

Ми свічі простягнули з темноти
і грієм губи цвітом черешневим,
незримі
над могилами
під небом...

А свічі палахтять – до хрипоти,
за руки взявшись: вирватись, втекти!
Та вже світає
цвітом
черешневим.
Черешне-сестро, паску посвяти.

Василь ГЕРАСИМ'ЮК

